

Príloha

Osobitosti výchovy a vzdelávania žiakov so zdravotným znevýhodnením a žiakov so všeobecným intelektovým nadaním

OSOBITOSTI VÝCHOVY A VZDELÁVANIA ŽIAKOV S VÝVINOVÝMI PORUCHAMI UČENIA (VPU)

Žiaci s vývinovými poruchami učenia (ďalej len VPU) **plnia rovnaké ciele výchovy a vzdelávania** ako žiaci bez zdravotného znevýhodnenia s prihliadnutím na ich zdravotné znevýhodnenie. Vzdelávací proces je prispôsobený individuálnym možnostiam a schopnostiam žiakov s VPU.

Vzdelávanie žiakov s VPU upravuje Štátny vzdelávací program pre základné vzdelávanie, Katalóg podporných opatrení a Metodická príručka pre prácu so žiakmi so zdravotným znevýhodnením a všeobecným intelektovým nadaním. Štátny vzdelávací program pre základné vzdelávanie určuje, čo je cieľom a obsahom základného vzdelávania, pomenúva minimálny učebný výstup, Katalóg podporných opatrení definuje oblasť podpory žiakov a metodická príručka uvádza postupy práce so žiakmi s VPU.

Rámcový učebný plán pre žiakov s VPU

Žiaci s VPU sa vzdelávajú podľa:

- rámcového učebného plánu pre základné školy, školy a triedy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami s vyučovacím jazykom slovenským, alebo
- rámcového učebného plánu pre základné školy s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny a pre školy a triedy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, alebo
- rámcového učebného plánu pre základné školy s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny a školy a triedy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny.

Všetky edukačné aktivity je potrebné realizovať s ohľadom na druh a stupeň VPU žiakov a zohľadňovať ich individuálne možnosti.

Rozvíjané spôsobilosti u žiakov s VPU

Okrem plnenia cieľov výchovy a vzdelávania Štátneho vzdelávacieho programu pre základné vzdelávanie je potrebné u žiakov s VPU rozvíjať spôsobilosti:

- samostatne uplatňovať učebné a kompenzačné stratégie;¹

¹ Metakognícia.

- zodpovedne využívať digitálne nástroje a kompenzačné funkcie nástrojov na prekonávanie bariér v čítaní a písaní;²
- prijať osobné limity ako prirodzenú súčasť učenia sa;³
- regulovať svoje emócie súvisiace s učebnou záťažou;⁴
- asertívne komunikovať svoje potreby a úpravy svojho vzdelávania;⁵
- reálne plánovať ďalšie vzdelávanie a profesijnú cestu na základe poznania svojich silných stránok a limitov vyplývajúcich z VPU.⁶

Stanovovanie cieľov a obsahu výučby a pomenovanie očakávaných výsledkov zo vzdelávania pre žiakov s VPU sa upravuje v súlade s výsledkami diagnostických vyšetrení a podľa individuálnych potrieb a potenciálu. V prípade, ak majú žiaci s VPU aj iné zdravotné znevýhodnenie alebo nadanie, pri plánovaní a realizácii výchovno-vzdelávacieho procesu sa komplexne zohľadňujú špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby a zároveň osobitosti, ktoré vznikajú ich vzájomným pôsobením a ovplyvňujú celkový profil žiaka.

Úpravy obsahu a hodnotenia pre žiakov s VPU

Obsah – Učebný obsah vzdelávania žiakov s VPU je v súlade s obsahom vzdelávania ostatných žiakov. Žiaci s VPU sa pri dosahovaní edukačných cieľov nevyčleňujú. Žiaci s VPU sa plnohodnotne zúčastňujú všetkých foriem vzdelávania. Hlavným cieľom úpravy učebného obsahu žiakov s VPU nie je redukcia vzdelávacích štandardov, ale osvojovanie si špecifických postupov, ktoré zvyšujú potenciál žiaka dosahovať definované vzdelávacie štandardy a utvárať si vlastné stratégie učenia sa rešpektujúce vlastné znevýhodnenie.

Hlavným cieľom úpravy učebného obsahu žiakov s VPU je predovšetkým systematicky rozvíjať:

1. jazykové a kognitívne funkcie;
2. osvojenie si efektívnych stratégií čítania, písania a počítania;
3. nácvik práce s kompenzačnými pomôckami.

1. Rozvíjanie jazykových a kognitívnych funkcií

- Rozlišovať zrakovo a sluchovo podobné tvary slov, písmen, hlások a číslíc;

² Doménová gramotnosť: Matematika a informatika.

³ Metakognícia.

⁴ Prierezová gramotnosť: Sociálna a emocionálna gramotnosť; Rozvoj charakteru

⁵ Prierezová gramotnosť: Občianska gramotnosť; Sociálna a emocionálna gramotnosť.

⁶ Prierezová gramotnosť: Sociálna a emocionálna gramotnosť

- chápať javy a skutočnosti tak, ako nasledujú po sebe;
- vykonávať sluchovú analýzu a syntézu hlások v slovách;
- orientovať sa pri práci s textom alebo číselnými operáciami;
- vnímať priestorové vzťahy medzi predmetmi a javmi;
- orientovať sa v priestore, na ploche a v smere písania/čítania;
- zamerať sa na dôležité informácie, inštrukcie a podnety;
- rozlišovať prvky podobné od prvkov totožných;
- analyzovať celok na časti vo vizuálnej a auditívnej percepcii;
- primerane veku prepájať informácie;
- samostatne používať stratégie učenia;
- uchovať si videnu a počutú informáciu v krátkodobej i dlhodobej pamäti.

2. Osvojenie si efektívnych stratégií čítania, písania a počítania

- Uplatňovať naučenú techniku čítania na dosiahnutie plynulosti;
- identifikovať kľúčové informácie v texte a stručne reprodukovať jeho obsah;
- dodržiavať základné pravopisné pravidlá s využitím mnemotechnických pomôcok;
- realizovať čitateľný a graficky primeraný písomný prejav s dôrazom na obsahovú stránku;
- vykonať priebežnú a následnú autokontrolu vlastného písomného prejavu;
- dosiahnuť primeranú rýchlosť, stupeň čitateľských návykov, frekvenciu a charakter chýb a porozumenia textu;
- dokáže na primeranej úrovni používať funkčné písanie, odpis, prepis a písanie poznámok a výpiskov.

3. Návčik práce s kompenzačnými pomôckami

- Využívať samostatne kompenzačné pomôcky;
- signalizovať potrebu úpravy podmienok učenia sa;
- pracovať s upraveným zadaním úlohy.

Tieto úpravy môžu byť realizované priamo počas vyučovacieho procesu a/alebo prostredníctvom vyučovacieho predmetu zameraného na rozvoj špecifických funkcií a/alebo logopedickú intervenciu a sú rozpracované v metodickej príručke. Cieľom je odstrániť, alebo aspoň zmierniť VPU a eliminovať edukačné nedostatky, ktoré z nich vyplývajú. Sekundárnym

cieľom je prevencia vzniku ťažkostí v oblasti regulácie správania a emócií ako následku neúspechu v komunikácii a v osvojovaní si gramotností. Obsah musí byť v súlade s mentálnymi a komunikačnými schopnosťami žiaka bez ohľadu na fyzický vek.

Hodnotenie – Pri hodnotení sa reflektuje vplyv VPU na školský výkon žiaka, pričom sa hodnotí miera dosiahnutia očakávaného a definovaného učebného výstupu, nie prejavy (symptómy) poruchy. Úpravy hodnotenia sa týkajú najmä foriem, metód, tempa a podmienok hodnotenia, nie samotných vzdelávacích cieľov, pokiaľ Štátny vzdelávací program pre základné vzdelávanie alebo odporúčanie zariadenia poradenstva a prevencie neurčuje inak.

Spôsob hodnotenia vychádza z odporúčaní zariadenia poradenstva a prevencie, je súčasťou pedagogickej podpory alebo individuálneho vzdelávacieho programu žiaka a je v súlade s kapitolou Hodnotenie žiakov v základnom vzdelávaní Štátneho vzdelávacieho programu pre základné vzdelávanie a platnou legislatívou.

Úpravy hodnotenia sa zameriavajú najmä na spôsob preukázania zvládnutia učebného výstupu, nie na jeho znižovanie. Cieľom je umožniť žiakovi preukázať porozumenie a osvojenie učiva spôsobom, ktorý minimalizuje vplyv jeho oslabení vyplývajúcich z VPU.

1. Úpravy formy overovania výkonu

- Uprednostnenie ústnej formy pred písomnou u žiakov s ťažkou dyslexiou a dysgrafiou;
- kombinovanie krátkych písomných odpovedí a následného ústneho vysvetlenia;
- využívanie audiozáznamu na zachytenie myšlienkových pochodov žiaka;
- možnosť prezentácie vedomostí prostredníctvom praktických ukážok, projektov alebo myšlienkových máp;
- diktovanie odpovedí pedagogickému asistentovi alebo učiteľovi v prípade nečitateľného písomného prejavu.

2. Úpravy podmienok hodnotenia

- Individuálne predĺžený čas o jednu štvrtinu až polovicu pôvodného limitu na čítanie zadania a písanie odpovede;
- fázovanie úloh rozdelením rozsiahleho testu na kratšie bloky;
- zabezpečenie pokojného miesta na testovanie bez rušivých vplyvov okolia;
- hlasné prečítanie zadania pedagógom na elimináciu nepochopenia textu v dôsledku poruchy čítania.

3. Úpravy spôsobu hodnotenia

- Nehodnotenie špecifických pravopisných chýb a dysortografických javov, ak nie je primárnym cieľom vyučovacej jednotky overiť znalosť konkrétneho gramatického pravidla;
- nepenalizovanie zníženej kvality písma ani chybných tvarov písmen alebo neúhľadnosti grafického prejavu;
- hodnotenie správnosti logického postupu v matematike aj v prípade numerickej chyby spôsobenej dyskalkúliou;
- zohľadňovanie pomalého tempa čítania alebo písania.

4. Úpravy nástrojov hodnotenia

- Podpora digitálneho písania, vrátane automatickej opravy pravopisu a prevodu hovorenej reči na text;
- názorné vizuálne pomôcky, najmä prehľadné gramatické tabuľky a vzory písma umiestnené priamo na pracovnej ploche;
- matematické nástroje a prehľady, ako sú kalkulačky, číselné osi, tabuľky násobkov či zoznamy vzorcov a jednotiek;
- úprava dokumentov pre ľahšie čítanie, ktorá zahŕňa zväčšené písmo, širšie riadkovanie a používanie čitateľných bezpätkových fontov.

Podmienkou úspešného hodnotenia je, aby bol žiak vopred naučený s vybranými pomôckami pracovať v bežnom vyučovacom procese.

Ciele v oblasti podpory duševného zdravia žiakov s VPU

Škola vytvára inkluzívne a podporujúce prostredie, ktoré posilňuje duševné zdravie žiakov s VPU, pomáha im akceptovať svoju odlišnosť a prekonávať každodenné prekážky, zmierňuje stres spôsobený školskými neúspechmi a predchádza vzniku odmietavého postoja k učeniu alebo škole.

OSOBITOSTI VÝCHOVY A VZDELÁVANIA ŽIAKOV S NARUŠENOU KOMUNIKAČNOU SCHOPNOSŤOU (NKS)

Žiaci s narušenou komunikačnou schopnosťou **plnia rovnaké ciele výchovy a vzdelávania** ako žiaci bez zdravotného znevýhodnenia s prihliadnutím na ich zdravotné znevýhodnenie.

Vzdelávanie žiakov s NKS upravuje Štátny vzdelávací program pre základné vzdelávanie, Katalóg podporných opatrení a Metodická príručka pre prácu so žiakmi so zdravotným znevýhodnením a všeobecným intelektovým nadaním. Štátny vzdelávací program pre základné vzdelávanie určuje, čo je cieľom a obsahom základného vzdelávania, pomenúva minimálny učebný výstup, Katalóg podporných opatrení definuje oblasť podpory žiakov a metodická príručka uvádza postupy práce so žiakmi s NKS.

Rámcový učebný plán pre žiakov s NKS

Žiaci s NKS sa vzdelávajú podľa:

- rámcového učebného plánu pre základné školy, školy a triedy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami s vyučovacím jazykom slovenským, alebo
- rámcového učebného plánu pre základné školy s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny a pre školy a triedy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, alebo
- rámcového učebného plánu pre základné školy s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny a školy a triedy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny.

Všetky edukačné aktivity je potrebné realizovať s ohľadom na zdravotné znevýhodnenie žiakov a zohľadňovať ich individuálne možnosti.

Rozvíjané spôsobilosti u žiakov s NKS

Okrem plnenia cieľov výchovy a vzdelávania podľa Štátneho vzdelávacieho programu pre základné vzdelávanie je potrebné u žiakov s NKS rozvíjať spôsobilosti:

- nadväzovať a udržiavať sociálne vzťahy s rovesníkmi a dospelými;⁷

⁷Doménová gramotnosť: Jazyková a komunikačná gramotnosť, Prierezová gramotnosť: Sociálna a emocionálna gramotnosť

- porozumieť informáciám a primerane na ne reagovať;⁸
- plánovať a organizovať komunikáciu;⁹
- uplatňovať komunikačné stratégie na predchádzanie a zmierňovanie komunikačných zlyhaní a prejavov správania z nich vyplývajúceho;¹⁰
- využívať stratégie pre profesijnú prípravu a pracovné uplatnenie.¹¹

Stanovovanie cieľov a obsahu výučby a pomenovanie očakávaných výsledkov zo vzdelávania pre žiakov s NKS sa upravuje v súlade s výsledkami diagnostických vyšetrení a podľa individuálnych potrieb a potenciálu. V prípade, ak majú žiaci s NKS aj iné zdravotné znevýhodnenie alebo nadanie, pri plánovaní a realizácii výchovno-vzdelávacieho procesu sa komplexne zohľadňujú špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby a zároveň osobitosti, ktoré vznikajú ich vzájomným pôsobením a ovplyvňujú celkový profil žiaka.

Úpravy obsahu a hodnotenia pre žiakov s NKS

Obsah – Učebný obsah vzdelávania žiakov s NKS je v súlade s obsahom vzdelávania ostatných žiakov. Žiaci s NKS sa pri dosahovaní výučbových cieľov nevyčleňujú. Žiaci s NKS sa plnohodnotne zúčastňujú všetkých foriem vzdelávania. Pri vzdelávaní žiakov s narušenou komunikačnou schopnosťou sa obsah učiva prispôsobuje individuálnym možnostiam žiaka, aby bol zrozumiteľný a zvládnuteľný. Učivo sa podľa potreby zjednodušuje a zameriava na kľúčové poznatky a pojmy, pričom sa minimalizujú nadbytočné informácie, ktoré by žiaka preťažovali. Pri predmetoch, kde je výrazná jazyková náročnosť ako slovenský jazyk a literatúra alebo cudzí jazyk, sa znižuje dôraz na rečovú produkciu, písanie, čítanie nahlas a väčší dôraz sa kladie na praktické využitie poznatkov a porozumenie textu či úlohy.

V cieľoch výučby sa zdôrazňuje porozumenie a osvojenie si obsahu. Obsah vzdelávania je v prípade potreby sprostredkovaný prostredníctvom kompenzačných a logopedických pomôcok, digitálnych technológií, vzdelávacích aplikácií, komunikátorov, ktoré napomáhajú porozumeniu. Sprístupňujú komunikáciu prostredníctvom alternatívnej a augmentatívnej

⁸ Doménová gramotnosť: Jazyková a komunikačná gramotnosť, Prierezová gramotnosť: Sociálna a emocionálna gramotnosť

⁹ Doménová gramotnosť: Jazyková a komunikačná gramotnosť, Prierezová gramotnosť: Sociálna a emocionálna gramotnosť

¹⁰ Doménová gramotnosť: Jazyková a komunikačná gramotnosť, Prierezová gramotnosť: Sociálna a emocionálna gramotnosť

¹¹ Doménová gramotnosť: Technická a profesijná gramotnosť, prierezová gramotnosť: Sociálna a emocionálna gramotnosť

komunikácie. Obsah učiva sa prispôsobuje rozsahom, rozdeľuje sa na menšie tematické bloky a postupne sa dopĺňa podľa tempa žiakov s NKS. Žiaci s NKS môžu byť oslobodení od druhého cudzieho jazyka.

Úpravy obsahu môžu byť realizované počas celého výchovno-vzdelávacieho procesu a/alebo prostredníctvom konkrétneho vyučovacieho predmetu v rámci voliteľných (disponibilných) hodín. Podľa potrieb žiakov s NKS sa do obsahu vyučovania zaraďuje logopedická intervencia, v rámci ktorej je potrebné vytvoriť pre žiakov s NKS plán logopedickej intervencie.

Hlavným cieľom úpravy učebného obsahu žiakov s NKS je predovšetkým systematicky rozvíjať:

1. Komunikačné schopnosti

- Rozlišovať zvukovú štruktúru slov - hlásky, slabiky a využívať zručnosť pri čítaní a písaní.
- Komunikovať zrozumiteľne s artikuláciou primeranou vývinovej úrovni.
- Sformulovať gramaticky a obsahovo primerané vety.
- Reagovať primerane na otázky, pokyny a komunikačné situácie v interakcii.
- Vyjadriť svoje pocity, potreby, názory, skúsenosti a informácie a v prípade potreby aj s využitím augmentatívnej a alternatívnej komunikácie.
- Rozlišovať hovorenú a písanú reč s orientáciou v texte alebo knihe.
- Prerozprávať obsah počutého alebo prečítaného textu a používať pojmy z aktuálne preberaného učiva v správnom kontexte.
- Dokáže vstúpiť do komunikácie a reagovať v dialógu.
- Využívať komunikačné stratégie na udržanie komunikácie.

Hodnotenie – Pri hodnotení sa reflektuje vplyv narušenia komunikačných schopností na prejav žiakov, pričom sa hodnotí miera dosiahnutia očakávaného a definovaného učebného výstupu, nie kvalita rečového prejavu. Úpravy sa týkajú najmä foriem, metód, tempa a podmienok hodnotenia, nie samotných vzdelávacích cieľov, pokiaľ Štátny vzdelávací program pre základné vzdelávanie alebo odporúčanie zariadenia poradenstva a prevencie neurčuje inak. Spôsob hodnotenia vychádza z odporúčaní zariadenia poradenstva a prevencie, je súčasťou pedagogickej podpory alebo individuálneho vzdelávacieho plánu žiaka a je v súlade s kapitolou Hodnotenie žiakov v základnom vzdelávaní Štátneho vzdelávacieho programu pre základné vzdelávanie a platnou legislatívou.

U žiakov s NKS sa uplatňujú upravené podmienky hodnotenia. Ak žiaci nespĺnia úlohu alebo jej časť v stanovenom čase z dôvodu komunikačných ťažkostí, táto skutočnosť sa nehodnotí negatívne. Overenie osvojenia učiva sa zabezpečuje alternatívnou formou, najmä ústnym overením alebo úpravou zadania. Forma a rozsah diktátov, písomných prác a iných jazykovo náročných výstupov sa primerane prispôbujú komunikačným možnostiam žiakov.

Súčasťou hodnotenia žiakov s NKS je cieleňé priebežné overovanie porozumenia zadaniam a inštrukciám, ako aj využívanie kompenzačných pomôcok a podporných komunikačných nástrojov, ak to vyplýva z odporúčaní zariadenia poradenstva a prevencie.

V odôvodnených prípadoch sa niektoré komponenty vzdelávacej oblasti nehodnotia, alebo sa hodnotia len čiastočne, ak by ich hodnotenie nebolo primerané vzhľadom na komunikačné možnosti žiakov a ciele vzdelávania. Úprava hodnotenia sa realizuje na základe odporúčaní zariadenia poradenstva a prevencie a v súlade s metodickým pokynom na hodnotenie žiakov, Štátnym vzdelávacím programom pre základné vzdelávanie a platnou legislatívou.

Úpravy hodnotenia sa zameriavajú na to, aby komunikačné ťažkosti nebránili žiakom preukázať porozumenie učivu a dosiahnutie vzdelávacích výstupov. Cieľom je poskytnúť žiakom alternatívne alebo podporené spôsoby vyjadrenia poznatkov, ktoré znižujú záťaž na rečový prejav.

1. Úpravy formy overovania výkonu – verbálna komunikácia – alternatívne formy odpovede

- Písomná odpoveď alebo výber z možností;
- odpoveď formou krátkych viet alebo bodov;
- odpoveď s využitím obrázkov, schém, kariet;
- individuálne skúšanie bez publika;
- možnosť odpovedať po príprave.

Hodnotí sa obsah a porozumenie, nie verbálny prejav.

2. Úpravy podmienok hodnotenia

- Viac času na formulovanie odpovede;
- rozdelenie odpovede na viac kratších vstupov;
- možnosť opakovania otázky;
- slovné alebo písomné zjednodušenie formulácie zadania/úlohy;

- zabezpečenie dostupnosti kompenzačných a asistenčných pomôcok - obrázkové karty/vizuálne symboly, komunikačné systémy, tabuľky, knihy, písomné poznámky k odpovedi, digitálne podporné aplikácie a softwary.

3. Úpravy spôsobu hodnotenia

- Nehodnotí sa rečový/verbálny prejav – artikulácia, plynulosť, sila, tón reči a pod.;
- tolerujú sa gramatické zjednodušenia, ak je zrozumiteľný význam.

Ciele v oblasti podpory duševného zdravia žiakov s NKS

Škola vytvára inkluzívne a podporujúce prostredie, ktoré posilňuje duševné zdravie, emocionálnu stabilitu a psychickú odolnosť žiakov s NKS, pomáha im akceptovať svoju odlišnosť a prekonávať každodenné prekážky vyplývajúce z komunikačnej frustrácie a sociálnej izolácie. Preto je u žiakov s NKS dôležité:

- Vyjadrovať svoje emócie, potreby, postoje a názory dostupnými komunikačnými prostriedkami a mať príležitosti na ich uplatnenie v interakcii s okolím.
- Získavať pozitívne skúsenosti v sociálnych interakciách, ktoré podporujú sebadôveru, sebaistotu a psychickú odolnosť. Zapájať sa do sociálnych vzťahov s rovesníkmi s podporou bezpečného a prijímajúceho prostredia.
- Vyjadriť sa v interakcii a komunikácii prostredníctvom jemu blízkych a dostupných spôsobov.
- Osvojovať si sociálne zručnosti a efektívne komunikačné stratégie.
- Uplatňovať stratégie zvládania frustrácie a napätia, ktoré vznikajú v súvislosti s komunikačnými a interakčnými ťažkosťami.

OSOBITOSTI VÝCHOVY A VZDELÁVANIA ŽIAKOV S PORUCHOU AKTIVITY A POZORNOSTI (PAP)

Žiaci s poruchou aktivity a pozornosti (ďalej len PAP) **plnia rovnaké ciele výchovy a vzdelávania** ako žiaci bez zdravotného znevýhodnenia s prihliadnutím na potenciál a možnosti vyplývajúce z ich znevýhodnenia.

Vzdelávanie žiakov s PAP upravuje Štátny vzdelávací program pre základné vzdelávanie, Katalóg podporných opatrení a Metodická príručka pre prácu so žiakmi so zdravotným znevýhodnením a všeobecným intelektovým nadaním. Štátny vzdelávací program pre základné vzdelávanie určuje, čo je cieľom a obsahom základného vzdelávania, pomenúva minimálny učebný výstup, Katalóg podporných opatrení definuje oblasť podpory žiakov a metodická príručka uvádza postupy práce so žiakmi s PAP.

Rámcový učebný plán pre žiakov s PAP

Žiaci s PAP sa vzdelávajú podľa:

- rámcového učebného plánu pre základné školy, školy a triedy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami s vyučovacím jazykom slovenským, alebo
- rámcového učebného plánu pre základné školy s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny a pre školy a triedy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, alebo
- rámcového učebného plánu pre základné školy s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny a školy a triedy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny.

Všetky edukačné aktivity je potrebné realizovať s ohľadom na zdravotné znevýhodnenie žiakov a zohľadňovať ich individuálne možnosti.

Rozvíjané spôsobilosti u žiakov s PAP

Okrem plnenia cieľov výchovy a vzdelávania Štátneho vzdelávacieho programu pre základné vzdelávanie je potrebné u žiakov s PAP rozvíjať spôsobilosti:

- sebaregulovať emócie a správanie v rôznych životných a školských situáciách;¹²

¹² Doménová gramotnosť: Jazyková a komunikačná gramotnosť; Spoločenskovedná gramotnosť. Prierezové gramotnosti: Občianska gramotnosť; Sociálna a emocionálna gramotnosť.

- rozvíjať primerané sociálne vzťahy s rovesníkmi a dospelými;¹³
- dodržiavať pravidlá spolužitia;¹⁴
- zvládať záťažové situácie a frustráciu pri učení a plnení školských povinností;¹⁵
- posilňovať exekutívne funkcie, najmä pozornosť, plánovanie, sebaorganizáciu a vytrvalosť pri práci¹⁶.

Stanovovanie cieľov a obsahu výučby a pomenovanie očakávaných výsledkov zo vzdelávania pre žiakov s PAP sa upravuje v súlade s výsledkami diagnostických vyšetrení a podľa individuálnych potrieb a potenciálu. V prípade, ak majú žiaci s PAP aj iné zdravotné znevýhodnenie alebo nadanie, pri plánovaní a realizácii výchovno-vzdelávacieho procesu sa komplexne zohľadňujú špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby a zároveň osobitosti, ktoré vznikajú ich vzájomným pôsobením a ovplyvňujú celkový profil žiaka.

Úpravy obsahu pre žiakov s PAP

Obsah - Učebný obsah vzdelávania žiakov s PAP je v súlade s obsahom vzdelávania ostatných žiakov.

Hlavným cieľom úpravy učebného obsahu žiakov s PAP je predovšetkým systematicky rozvíjať:

1. sebareguláciu emócií;
2. sociálne vzťahy;
3. zvládanie záťažových situácií;
4. exekutívne funkcie.

1. Sebaregulácia emócií

- Rozpoznávať emócie u seba aj u iných;
- uvedomovať si rozdiely medzi emóciami a činmi;
- vyjadrovať a identifikovať emócie.

¹³ Doménová gramotnosť: Jazyková a komunikačná gramotnosť; Spoločenskovedná gramotnosť. Prierezové gramotnosti: Sociálna a emocionálna gramotnosť, Občianska gramotnosť.

¹⁴ Doménová gramotnosť: Spoločenskovedná gramotnosť. Prierezové gramotnosti: Sociálna a emocionálna gramotnosť, Občianska gramotnosť.

¹⁵ Doménová gramotnosť: Spoločenskovedná gramotnosť; Zdravotná a pohybová gramotnosť. Prierezové gramotnosti: Sociálna a emocionálna gramotnosť.

¹⁶ Doménová gramotnosť: Spoločenskovedná gramotnosť; Technická a profesijná gramotnosť. Prierezové gramotnosti: Sociálna a emocionálna gramotnosť.

2. Sociálne vzťahy

- Spolupracovať v malej skupine podľa jasne stanovených pravidiel;
- rešpektovať základné sociálne normy, najmä striedanie sa v komunikácii a rešpektovanie osobného priestoru;
- hľadať riešenie po konflikte, s možnosťami obnovy vzťahu, ako sú ospravedlnenie či vzájomná pomoc;
- rozpoznať dôsledky svojho správania na druhých.

3. Zvládanie záťažových situácií

- Rozpoznať situácie, ktoré zvyšujú mieru rozptýlenia, nepokoja alebo stresu;
- využívať naučené stratégie na zvládanie frustrácie a napätia;
- požiadať o pomoc v náročnej alebo neprehľadnej situácii;
- prijať dôsledky svojho správania a podieľať sa na náprave škody.

4. Exekutívne funkcie

- Plánovať a organizovať vlastnú činnosť s podporou vizuálnych a časových pomôcok;
- udržať pozornosť pri plnení úlohy primeraný čas;
- dokončiť činnosť podľa jasne stanovených krokov;
- uplatňovať sebaorganizáciu a sebakontrolu pri učení a školských povinnostiach.

Dôležitou súčasťou úpravy obsahu je tiež psychoedukácia o charaktere poruchy, o jej prejavoch a možnostiach zvládania prejavov poruchy v každodenných situáciách.

Úpravy obsahu môžu byť realizované počas celého výchovno-vzdelávacieho procesu a/alebo prostredníctvom konkrétneho vyučovacieho predmetu v rámci voliteľných (disponibilných) hodín.

Hodnotenie – Pri hodnotení žiakov sa zohľadňuje vplyv poruchy aktivity a pozornosti na pracovné tempo, reguláciu správania, vytrvalosť a organizáciu činností, pričom sa hodnotí miera dosiahnutia očakávaného a definovaného učebného výstupu, nie prejavy poruchy. Vzhľadom na cieľ vzdelávania žiakov s PAP sa uprednostňuje priebežná a okamžitá spätná väzba, ktorá podporuje rozvoj sebaregulácie, sebahodnotenia a motivácie žiakov.

U žiakov s PAP sa uplatňujú upravené podmienky hodnotenia. V prípade potreby sa zabezpečuje predĺžený čas na vypracovanie úloh, rozdelenie hodnotenia na menšie časti

a častejšie priebežné overovanie porozumenia a pokroku. Ak znížený výkon vyplýva z prejavov poruchy, táto skutočnosť sa nehodnotí negatívne.

Pri hodnotení správania a udeľovaní výchovných opatrení sa prihliada na povahu poruchy a dôsledne sa rozlišuje medzi symptómom poruchy a vedomým porušením školských pravidiel. Spôsob hodnotenia vychádza z odporúčaní zariadenia poradenstva a prevencie, je súčasťou pedagogickej podpory alebo individuálneho vzdelávacieho programu žiakov a je v súlade s kapitolou Hodnotenie žiakov v základnom vzdelávaní Štátneho vzdelávacieho programu pre základné vzdelávanie a platnou legislatívou.

Úpravy hodnotenia pri žiakoch s PAP sa zameriavajú na vytvorenie podmienok, v ktorých môže žiak preukázať osvojenie učiva bez neprimeraného vplyvu oslabení v oblasti pozornosti, impulzivity a regulácie správania. Cieľom je hodnotiť učebné výstupy, nie mieru sebakontroly v situáciách, kde regulácia správania nie je cieľom vzdelávania.

1. Úpravy formy overovania výkonu

- Rozdelenie hodnotenia na viac kratších úloh;
- priebežné hodnotenie čiastkových krokov;
- postupné odovzdávanie úloh.

2. Úpravy podmienok hodnotenia

- Predĺžený čas na vypracovanie úloh;
- možnosť prestávok pri dlhších úlohách;
- individuálne tempo práce.

3. Úpravy spôsobu hodnotenia

- Hodnotenie postupu riešenia, nielen výsledku;
- oceňovanie vytrvalosti a snahy dokončiť úlohu;
- poskytovanie konkrétnej, stručnej a zrozumiteľnej spätnej väzby.

4. Úpravy nástrojov hodnotenia

- Krátka a jednoznačná inštrukcia;
- priebežná kontrola porozumenia zadaniu;
- vizuálna podpora pokynov;
- využívanie kontrolných zoznamov krokov a vizuálne časové harmonogramy.

Ciele v oblasti podpory duševného zdravia žiakov s PAP

Škola vytvára bezpečné a podporné prostredie, ktoré zohľadňuje špecifiká prežívania a správania žiakov s PAP. Podpora duševného zdravia je zameraná na rozvoj schopnosti regulovať pozornosť, impulzivitu a emócie, na posilňovanie sebadôvery, vnútornej stability a psychickej odolnosti žiakov. Dôležitou súčasťou je primerané nastavenie školských nárokov, poskytovanie pozitívnej spätnej väzby a podpora napĺňania pohybových a relaxačných potrieb žiakov. Preto je u žiakov s PAP dôležité:

- uvedomovať si vlastné prežívanie, rozpoznávať príznaky psychického preťaženia, únavy a frustrácie;
- primerane regulovať pozornosť, impulzívne správanie a emočné reakcie v sociálnych situáciách;
- aplikovať stratégie zvládania stresu, napätia a frustrácie;
- upevňovať zdravý sebaobraz a sebavedomie prostredníctvom realistického hodnotenia výkonov a oceňovania úsilia;
- aplikovať sociálne a komunikačné zručnosti potrebné na spoluprácu, rešpektovanie pravidiel a primerané fungovanie v skupine;
- rozvíjať schopnosť pomenovať a regulovať emócie a využívať techniky upokojenia.

OSOBITOSTI VÝCHOVY A VZDELÁVANIA ŽIAKOV S PORUCHOU SPRÁVANIA (PS)

Žiaci s poruchou správania (ďalej len PS) **plnia rovnaké ciele výchovy a vzdelávania** ako žiaci bez zdravotného znevýhodnenia s prihliadnutím na možnosti vyplývajúce z ich znevýhodnenia.

Vzdelávanie žiakov s PS upravuje Štátny vzdelávací program pre základné vzdelávanie, Katalóg podporných opatrení a Metodická príručka pre prácu so žiakmi so zdravotným znevýhodnením a všeobecným intelektovým nadaním. Štátny vzdelávací program pre základné vzdelávanie určuje, čo je cieľom a obsahom základného vzdelávania, pomenúva minimálny učebný výstup, Katalóg podporných opatrení definuje oblasť podpory žiakov a metodická príručka uvádza postupy práce so žiakmi s PS.

Rámcový učebný plán pre žiakov s PS

Žiaci s PS sa vzdelávajú podľa:

- rámcového učebného plánu pre základné školy, školy a triedy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami s vyučovacím jazykom slovenským, alebo
- rámcového učebného plánu pre základné školy s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny a pre školy a triedy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, alebo
- rámcového učebného plánu pre základné školy s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny a školy a triedy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny.

Všetky edukačné aktivity je potrebné realizovať s ohľadom na zdravotné znevýhodnenie žiakov a zohľadňovať ich individuálne možnosti.

Rozvíjané spôsobilosti u žiakov s PS

Okrem plnenia cieľov výchovy a vzdelávania Štátneho vzdelávacieho programu pre základné vzdelávanie je potrebné u žiakov s PS rozvíjať spôsobilosti:

- sebaregulovať emócie a správanie v rôznych životných a vzdelávacích situáciách;¹⁷

¹⁷ Doménová gramotnosť: Jazyková a komunikačná gramotnosť; Spoločenskovedná gramotnosť. Prierezové gramotnosti: Občianska gramotnosť; Sociálna a emocionálna gramotnosť.

- rozvíjať sociálne vzťahy s rovesníkmi a dospelými;¹⁸
- prejavovať pozitívne formy sociálneho správania založené na spolupráci a dodržiavaní pravidiel;¹⁹
- primerane zvládať záťažové a konfliktné situácie;²⁰
- preberať zodpovednosť za vlastné učenie a vytrvalo dokončovať úlohy;²¹
- budovať pozitívnu identitu, sebaobraz a sebadôveru.²²

Stanovovanie cieľov a obsahu výučby a pomenovanie očakávaných výsledkov zo vzdelávania pre žiakov s PS sa upravuje v súlade s výsledkami diagnostických vyšetrení a podľa individuálnych potrieb a potenciálu. V prípade, ak majú žiaci s PS aj iné zdravotné znevýhodnenie alebo nadanie, pri plánovaní a realizácii výchovno-vzdelávacieho procesu sa komplexne zohľadňujú špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby a zároveň osobitosti, ktoré vznikajú ich vzájomným pôsobením a ovplyvňujú celkový profil žiaka.

Úpravy obsahu a hodnotenia pre žiakov s PS

Obsah - Učebný obsah vzdelávania žiakov s PS je v súlade s obsahom vzdelávania ostatných žiakov.

Hlavným cieľom úpravy učebného obsahu žiakov s PS je predovšetkým systematicky rozvíjať:

1. sebareguláciu emócií;
2. sociálne vzťahy;
3. pozitívne sociálne správanie;
4. riešenie problémov a zvládanie záťažových situácií;
5. učenie;
6. posilňovanie pozitívnej identity.

1. Sebaregulácia emócií

¹⁸ Doménová gramotnosť: Jazyková a komunikačná gramotnosť; Spoločenskovedná gramotnosť. Prierezové gramotnosti: Sociálna a emocionálna gramotnosť, Občianska gramotnosť.

¹⁹ Doménová gramotnosť: Spoločenskovedná gramotnosť. Prierezové gramotnosti: Sociálna a emocionálna gramotnosť, Občianska gramotnosť.

²⁰ Doménová gramotnosť: Spoločenskovedná gramotnosť; Zdravotná a pohybová gramotnosť. Prierezové gramotnosti: Sociálna a emocionálna gramotnosť.

²¹ Doménová gramotnosť: Spoločenskovedná gramotnosť; Technická a profesijná gramotnosť. Prierezové gramotnosti: Sociálna a emocionálna gramotnosť.

²² Doménová gramotnosť: Spoločenskovedná gramotnosť; Zdravotná a pohybová gramotnosť. Prierezové gramotnosti: Sociálna a emocionálna gramotnosť.

- Rozpoznávať emócie u seba aj u iných;
- uvedomovať si rozdiely medzi emóciami a činmi;
- vyjadrovať a identifikovať emócie.

2. Sociálne vzťahy

- Spolupracovať v malej skupine podľa jasne stanovených pravidiel;
- rešpektovať základné sociálne normy, najmä striedanie sa v komunikácii a rešpektovanie osobného priestoru;
- hľadať riešenie po konflikte, s možnosťami obnovy vzťahu, ako sú ospravedlnenie či vzájomná pomoc;
- rozpoznať dôsledky svojho správania na druhých.

3. Riešenie problémov a zvládanie záťažových situácií

- Identifikovať problémovú situáciu a vyhľadať pomoc;
- poznať alternatívne spôsoby riešenia konfliktov, najmä odchod, rozhovor a sprostredkovanie;
- prijať dôsledky svojho správania a podieľať sa na náprave škody;
- rozlišovať medzi primeranou reakciou a impulzívnym konaním.

4. Pozitívne sociálne správanie

- Uvedomovať si význam základných pravidiel pre bezpečnosť a spolužitie;
- akceptovať hranice stanovené druhými;
- uplatňovať vnútornú kontrolu správania;
- pomenovať situácie, ktoré vyvolávajú impulzívne alebo rizikové správanie;
- reflektovať svoje správanie s podporou dospelšej osoby;
- identifikovať a uplatňovať prosociálne správanie.

5. Učenie

- Pracovať podľa jednoduchých, jasne štruktúrovaných pokynov;
- efektívne využívať exekutívne funkcie, predovšetkým plánovanie, schopnosť predvídať príčiny a následky;
- dokončiť pridelenú úlohu;
- preberať zodpovednosť za svoje školské povinnosti;
- reflektovať vlastný pokrok v učení.

6. Pozitívna identita

- Uplatňovať primeranú sebarelexiu a seba prijatie;
- prijímať spätnú väzbu;
- rozlišovať medzi konkrétnym prejavom vlastného správania a osobnou hodnotou, bez generalizácie jednotlivých prejavov správania na celú osobnosť;
- nadobudnúť pozitívny sebaobraz.

Rozvíjanie týchto oblastí pripravuje žiakov na plnohodnotné zapojenie sa do školskej komunity a v dlhodobom horizonte aj na plnohodnotné zapojenie sa do spoločnosti a je prevenciou sociálnej exklúzie. Tieto úpravy obsahu môžu byť realizované počas celého výchovno-vzdelávacieho procesu a/alebo prostredníctvom konkrétneho vyučovacieho predmetu, v rámci voliteľných (disponibilných hodín).

Hodnotenie - Pri hodnotení žiakov s PS sa zohľadňujú špecifické prejavy správania a osobnostné charakteristiky žiakov, pričom sa akademický výkon hodnotí oddelene od hodnotenia správania, v ktorom sa rozlišuje medzi prejavmi poruchy správania a vedomým porušením pravidiel. Pri hodnotení sa sleduje individuálny pokrok žiakov v učení sa aj v oblasti sebaregulácie správania. Hodnotí sa proces učenia sa, snaha a miera zapojenia do vzdelávacích činností, rešpektovanie princípov spolupráce, rešpektovanie stanovených podmienok realizácie. Súčasťou hodnotenia je systematické rozvíjanie sebareflexie, seba prijatia a vnútornej motivácie žiakov prostredníctvom sebahodnotenia, reflexívnych rozhovorov a priebežnej konštruktívnej spätnej väzby. Spôsob hodnotenia vychádza z odporúčaní zariadenia poradenstva a prevencie, je súčasťou pedagogickej podpory alebo individuálneho vzdelávacieho programu žiakov a je v súlade s kapitolou Hodnotenie žiakov v základnom vzdelávaní Štátneho vzdelávacieho programu pre základné vzdelávanie a platnou legislatívou. Úpravy hodnotenia pri žiakoch s poruchami správania sa zameriavajú na vytvorenie podmienok, v ktorých môžu žiaci preukázať dosiahnutie učebných výstupov bez neprimeraného vplyvu oslabení v oblasti sebaregulácie, impulzivity a sociálneho správania.

1. Úpravy formy overovania výkonu

- jasná štruktúra úloh a hodnotiacich kritérií;
- vopred známe pravidlá hodnotenia;
- minimalizovanie nečakaných zmien v spôsobe skúšania.

2. Úpravy podmienok hodnotenia

- možnosť prestávok pri dlhších hodnotiacich činnostiach;
- flexibilné termíny odovzdania úloh v odôvodnených prípadoch.

3. Úpravy spôsobu hodnotenia

- hodnotenie pokroku v čase;
- priebežná spätná väzba zameraná na konkrétne správanie a zručnosti;
- oceňovanie snahy, spolupráce a sebaregulácie.

Ciele v oblasti podpory duševného zdravia žiakov s PS

Škola vytvára bezpečné a podporné prostredie, ktoré zohľadňuje špecifiká prežívania a správania žiakov s PS. Podpora duševného zdravia je zameraná na rozvoj sebaregulácie, zvládania stresu a emočnej záťaže, sociálnych a komunikačných zručností a na posilňovanie zdravého sebaobrazu žiakov. Preto je u žiakov s PS dôležité:

- vnímať zmeny vo vlastnom emočnom prežívaní;
- identifikovať situácie a podnety zvyšujúce riziko neadekvátnych reakcií a primerane regulovať svoje správanie v záťažových a konfliktných situáciách;
- osvojiť si konštruktívne stratégie zvládania stresu a napätia a rozvíjať schopnosť primerane reagovať na neúspech, záťaž a zmeny;
- osvojiť si sociálne zručnosti potrebné na spoluprácu, rešpektovanie sociálnych pravidiel a rozvoj empatie vo vzťahoch s rovesníkmi a dospelými;
- rozlišovať medzi hodnotením prejavov svojho správania a hodnotením vlastnej osobnosti.

OSOBITOSTI VÝCHOVY A VZDELÁVANIA ŽIAKOV S AUTIZMOM ALEBO ĎALŠÍMI PERVAZÍVNÝMI VÝVINOVÝMI PORUCHAMI A ŽIAKOV S AUTIZMOM ALEBO ĎALŠÍMI PERVAZÍVNÝMI VÝVINOVÝMI PORUCHAMI S MENTÁLNYM POSTIHNUTÍM ĽAHKÉHO STUPŇA

Žiaci s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami a žiaci s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami s mentálnym postihnutím ľahkého stupňa **plnia rovnaké ciele výchovy a vzdelávania** ako žiaci bez zdravotného znevýhodnenia s prihliadnutím na ich zdravotné znevýhodnenie.

Vzdelávanie žiakov s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami a žiaci s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami s mentálnym postihnutím ľahkého stupňa upravuje Štátny vzdelávací program pre základné vzdelávanie, Katalóg podporných opatrení a Metodická príručka pre prácu so žiakmi so zdravotným znevýhodnením a všeobecným intelektovým nadaním. Štátny vzdelávací program pre základné vzdelávanie určuje, čo je cieľom a obsahom základného vzdelávania, pomenúva minimálny učebný výstup, Katalóg podporných opatrení definuje oblasť podpory žiakov a metodická príručka uvádza postupy práce so žiakmi s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami.

Rámcový učebný plán pre žiakov s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami a žiakov s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami s mentálnym postihnutím ľahkého stupňa

Žiaci sa vzdelávajú podľa:

- rámcového učebného plánu pre základné školy, školy a triedy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami s vyučovacím jazykom slovenským, alebo
- rámcového učebného plánu pre základné školy s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny a pre školy a triedy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, alebo
- rámcového učebného plánu pre základné školy s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny a školy a triedy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny.

Všetky edukačné aktivity je potrebné realizovať s ohľadom na zdravotné znevýhodnenie, individuálne možnosti a schopnosti a aktuálny stav žiakov.

Rozvíjané spôsobilosti u žiakov s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami a žiakov s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami s mentálnym postihnutím ľahkého stupňa

Okrem plnenia cieľov výchovy a vzdelávania podľa Štátneho vzdelávacieho programu pre základné vzdelávanie je potrebné u žiakov rozvíjať spôsobilosti:

- primerane komunikovať prostredníctvom individuálne vhodných komunikačných foriem.²³
- efektívne komunikovať prostredníctvom alternatívnych a doplnkových systémov komunikácie, ak žiaci nemajú funkčný verbálny jazyk alebo ich komunikačné schopnosti neumožňujú efektívne dorozumievanie sa.²⁴
- nadväzovať a udržiavať sociálne interakcie s rovesníkmi a dospelými.²⁵
- rozumieť a organizovať činnosti a využiť túto skúsenosť v reálnych situáciách.²⁶
- rozpoznávať a zvládať vlastné emócie.²⁷
- uplatňovať rôzne stratégie na primerané reagovanie na stresové situácie;²⁸
- plánovať a samostatne vykonávať rutinné úkony;²⁹
- využívať stratégie pre profesijnú prípravu a pracovné uplatnenie.³⁰

Ciele a obsah výučby a pomenovanie očakávaných výsledkov zo vzdelávania pre žiakov sa upravujú v súlade s výsledkami diagnostických vyšetrení a podľa individuálnych potrieb

²³Doménová gramotnosť: Jazyková a komunikačná gramotnosť, Prierezová gramotnosť: Sociálna a emocionálna gramotnosť.

²⁴Doménová gramotnosť: Jazyková a komunikačná gramotnosť, Prierezová gramotnosť: Sociálna a emocionálna gramotnosť.

²⁵Doménová gramotnosť: Spoločenskovedná gramotnosť, Prierezová gramotnosť: Sociálna a emocionálna gramotnosť.

²⁶Doménová gramotnosť: Spoločenskovedná gramotnosť, Prierezová gramotnosť: Sociálna a emocionálna gramotnosť.

²⁷Doménová gramotnosť: Spoločenskovedná gramotnosť, Prierezová gramotnosť: Sociálna a emocionálna gramotnosť.

²⁸Doménová gramotnosť: Spoločenskovedná gramotnosť, Prierezová gramotnosť: Sociálna a emocionálna gramotnosť.

²⁹Doménová gramotnosť: Spoločenskovedná gramotnosť, Prierezová gramotnosť: Sociálna a emocionálna gramotnosť.

³⁰Doménová gramotnosť: Technická a profesijná gramotnosť, Prierezová gramotnosť: Sociálna a emocionálna gramotnosť.

a potenciálu. V prípade, ak majú žiaci aj iné zdravotné znevýhodnenie alebo nadanie, pri plánovaní a realizácii výchovno-vzdelávacieho procesu sa komplexne zohľadňujú špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby a zároveň osobitosti, ktoré vznikajú ich vzájomným pôsobením a ovplyvňujú celkový profil žiaka.

Úpravy obsahu a hodnotenia pre žiakov s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami a žiakov s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami s mentálnym postihnutím ľahkého stupňa:

Obsah - Učebný obsah vzdelávania žiakov je v súlade s obsahom vzdelávania ostatných žiakov. Ciele vzdelávania sa dosahujú spoločne s ostatnými žiakmi a žiaci sa nevyčleňujú.

Žiaci sa plnohodnotne zúčastňujú všetkých foriem vzdelávania. Zámerom je porozumenie a praktické využitie získaných poznatkov v každodennom živote, keďže majú oslabenia v sociálnej interakcii a komunikácii, ktoré komplikujú osvojovanie si praktických zručností v prirodzených kontextoch, ťažkosti s generalizáciou naučených vedomostí mimo edukačného prostredia a tiež ťažkosti pri prekonávaní prechodov medzi vzdelávacími situáciami v neznámych sociálnych kontextoch.

Obsah vzdelávania je v prípade potreby sprostredkovaný prostredníctvom kompenzačných a pomôcok, digitálnych technológií, vzdelávacích aplikácií, komunikátorov, ktoré napomáhajú porozumeniu. Sprístupňujú komunikáciu a sociálny kontakt prostredníctvom alternatívnej a augmentatívnej komunikácie. Učivo je potrebné spracovávať tak, aby bolo pre žiaka dostatočne vizualizované, štruktúrované a predvídateľné, pričom je zároveň dôležité prepájať obsah učiva s praktickým životom a jeho funkčným využitím, keďže žiaci majú často ťažkosti so spracovaním abstraktných informácií, porozumením implicitných významov a orientáciou v nejasných alebo rýchlo sa meniacich situáciách. Vizualizácia a jasná štruktúra učiva tak u týchto žiakov znižujú mieru neistoty, frustrácie a podporujú pocit bezpečia, čím umožňujú lepšie porozumenie obsahu vzdelávania.

Funkčne orientované učivo umožňuje žiakom lepšie pochopiť význam a zmysel obsahu učiva, čím sa zvyšuje jeho zapamätateľnosť a použiteľnosť v každodenných činnostiach. Pri výbere tém sa odporúča nadväzovať na záujmy žiakov, čím sa podporuje vnútorná motivácia a zvyšuje sa jeho angažovanosť vo vyučovaní, zároveň to uľahčuje osvojovanie nových poznatkov prostredníctvom známych a zrozumiteľných schém a podporuje silné stránky žiakov. Tieto

stratégie zohľadňujú individuálne kognitívne spracovanie informácií u žiakov a pomáhajú redukcii frustrácie pri riešení úloh, ktoré si vyžadujú aplikáciu poznatkov v reálnom kontexte.

Hlavným cieľom úpravy učebného obsahu pre žiakov s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami a pre žiakov s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami s mentálnym postihnutím ľahkého stupňa je predovšetkým systematicky rozvíjať:

1. komunikačné schopnosti;
2. sociálne zručnosti;
3. grafomotorické zručnosti;
4. efektívnosť poznávacích funkcií;
5. sebareguláciu emócií;
6. zručnosti pre samostatný život.

1. Komunikačné schopnosti

- Vyjadriť svoje potreby, pocity a myšlienky spôsobom, ktorému okolie rozumie;
- rozumieť hovorenému slovu, krátkym inštrukciám a jednoduchým otázkam v rámci svojich schopností;
- uplatňovať komunikačné stratégie - žiadať, komentovať, reagovať, pozdravovať;
- rozlišovať a interpretovať základné neverbálne signály - mimika, gestá, intonácia;
- používať vhodný a dostupný systém alternatívnej a augmentatívnej komunikácie ;
- vyjadrovať potreby, želania, názory a reagovať na otázky;
- kombinovať verbálne a neverbálne formy komunikácie;
- rozumieť symbolom, obrázkom, gestám a písanému slovu ako nositeľom významu.

2. Sociálne zručnosti

- Ovládať sociálne pravidlá, striedanie v komunikácii, spoločné aktivity a hry v rámci možností a schopností;
- rozpoznávať sociálne signály a použiť adekvátne reakcie;
- osvojiť si prosociálne postoje – spolupráca, rešpektovanie, pomoc, zdieľanie;
- vnímať sa ako súčasť kolektívu.

3. Grafomotorické zručnosti

- Dosiahnuť potrebnú mieru presnosti v koordinácii oka a ruky pri vykonávaní činností vyžadujúcich vizuálnu kontrolu pohybu;

- ovládať jemnú motoriku rúk na úrovni umožňujúcej grafomotorickú a praktickú manipuláciu;
- používať písací nástroj;
- uplatňovať úchop, primeraný stisk a mobilitu zápästia pri práci s rôznymi druhmi písacích nástrojov.

4. Efektivita poznávacích funkcií

- Učiť sa prostredníctvom vizuálnych a štruktúrovaných podnetov;
- riešiť jednoduché problémy;
- učiť sa prostredníctvom prepojenia učiva s reálnymi životnými situáciami;
- osvojiť sčítanie, písanie, počítanie na individuálnej úrovni.

5. Sebaregulácia emócií

- Na individuálnej úrovni rozpoznávať vlastné emócie aj emócií cudzích;
- ovládať stratégie zvládania frustrácie a sensorického preťaženia;
- získavať pozitívne skúsenosti v sociálnych interakciách, ktoré podporujú sebadôveru, sebaistotu, predvídateľnosť a bezpečie.

6. Zručnosti pre samostatný život

- Osvojiť si hygienické, stravovacie a organizačné návyky;
- plánovať deň, porozumieť rozvrhu a dodržiavať rutiny;
- požiadať o pomoc, ukončiť činnosť, presunúť sa na inú aktivitu;
- posilňovať orientáciu v prostredí, v priestore a v čase.

Hodnotenie - Pri hodnotení žiaka sa zohľadňujú špecifické vzdelávacie potreby, spôsob spracovania informácií, komunikačné a sociálne osobitosti žiaka, pričom sa hodnotí miera dosiahnutia očakávaného a definovaného učebného výstupu v rozsahu primeranom potenciálu a možnostiam žiaka. Hlavným kritériom hodnotenia je individuálny pokrok žiaka vzhľadom na jeho východiskovú úroveň a osobnostné charakteristiky a očakávané učebné výstupy.

Žiakom sa uplatňujú upravené podmienky hodnotenia, najmä vo forme, tempe, rozsahu a prostredí overovania výkonu. Flexibilita v metódach a formách hodnotenia sa uplatňuje tak, aby žiak mohol preukázať osvojenie učiva spôsobom, ktorý minimalizuje vplyv jeho špecifických ťažkostí.

Spôsob hodnotenia vychádza z odporúčaní zariadenia poradenstva a prevencie, je súčasťou pedagogickej podpory alebo individuálneho vzdelávacieho programu žiakov a je v súlade s kapitolou Hodnotenie žiakov v základnom vzdelávaní Štátneho vzdelávacieho programu pre základné vzdelávanie a platnou legislatívou. Úpravy hodnotenia sa zameriavajú na vytvorenie stabilného, predvídateľného a zrozumiteľného hodnotiaceho prostredia, ktoré umožňuje žiakovi preukázať svoje vedomosti a zručnosti bez nadmerného zaťaženia v oblasti komunikácie, sociálnej interakcie a adaptability na zmeny.

1. Úpravy formy overovania výkonu

- Vopred známa štruktúra hodnotiacich úloh;
- jasné a konkrétne kritériá hodnotenia;
- minimalizovanie nečakaných zmien v spôsobe skúšania.

2. Úpravy podmienok hodnotenia

- Predĺžený čas na vypracovanie úloh;
- rozdelenie výkonu na viac kratších častí;
- individuálne tempo práce;
- hodnotenie v menšej skupine alebo individuálne;
- zabezpečenie dostupnosti kompenzačných a asistenčných pomôcok - vizuálne rozvrhy a postupové schémy, kontrolné zoznamy krokov, komunikačné a organizačné pomôcky;
- prostredie s obmedzeným množstvom rušivých podnetov.

3. Úpravy spôsobu hodnotenia

- Dôraz sa kladie na porozumenie a aplikáciu poznatkov, nie formálnu správnosť;
- tolerujú špecifické prejavy komunikácie alebo správania;
- hodnotí sa schopnosť používať naučené postupy v praktických situáciách.

4. Úprava zadania úloh

- Jednoduchý, jednoznačný jazyk zadania;
- rozdelenie zložitých úloh na menšie kroky;
- vizuálna podpora inštrukcií.

Ciele v oblasti podpory duševného zdravia žiakov s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami a žiakov s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami s mentálnym postihnutím ľahkého stupňa

Škola vytvára predvídateľné, štruktúrované a rešpektujúce prostredie, ktoré zohľadňuje neurovývinovú odlišnosť žiakov, podporuje ich psychickú odolnosť, emocionálnu vyrovnanosť a celkovú spokojnosť, čím vytvára predpoklady pre úspešné učenie, efektívne sociálne fungovanie a zmysluplné začlenenie do spoločnosti.

Preto je u žiakov s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami a u žiakov s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami s mentálnym postihnutím ľahkého stupňa dôležité:

- osvojovať si stratégie zvládania emócií, seberegulácie a efektívneho reagovania na bežné školské a sociálne situácie;
- rozumieť vlastným potrebám a spôsobom reagovania vo vzťahoch;
- rozpoznávať vlastné signály preťaženia, úzkosti alebo frustrácie a s podporou využívať primerané stratégie na ich zvládanie;
- zapájať sa do vzdelávacích a sociálnych aktivít primerane svojim možnostiam;
- získavať pozitívne skúsenosti v sociálnych interakciách, ktoré podporujú sebadôveru, sebaistotu a psychickú odolnosť;
- uplatňovať stratégie nadväzovania a rozvíjania sociálnych kontaktov a vzťahov s rovesníkmi.

OSOBITOSTI VÝCHOVY A VZDELÁVANIA ŽIAKOV S AUTIZMOM ALEBO ĎALŠÍMI PERVAZÍVNÝMI VÝVINOVÝMI PORUCHAMI SO STREDNÝM, ŤAŽKÝM ALEBO HLBOKÝM STUPŇOM MENTÁLNEHO POSTIHNUTIA

Žiaci s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami v kombinácii so stredným, ťažkým alebo hlbokým stupňom mentálneho postihnutia plnia obsah výchovy a vzdelávania pre žiakov so stredným, ťažkým alebo hlbokým stupňom mentálneho postihnutia, a žiakov so stredným, ťažkým alebo hlbokým stupňom mentálneho postihnutia v kombinácii s iným zdravotným znevýhodnením. Pri realizácii výchovno-vzdelávacieho procesu sa berie ohľad na špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby žiaka a uplatňujú sa podporné opatrenia v rozsahu a intenzite, ktorá zodpovedá ich potrebám.

Vzdelávanie žiakov s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami v kombinácii so stredným, ťažkým alebo hlbokým stupňom mentálneho postihnutia upravuje Štátny vzdelávací program pre základné vzdelávanie, Katalóg podporných opatrení a Metodická príručka pre prácu so žiakmi so zdravotným znevýhodnením a všeobecným intelektovým nadaním. Štátny vzdelávací program pre základné vzdelávanie určuje, čo je cieľom a obsahom základného vzdelávania, pomenúva minimálny učebný výstup, Katalóg podporných opatrení definuje oblasť podpory žiakov a metodická príručka uvádza postupy práce so žiakmi s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami v kombinácii so stredným, ťažkým alebo hlbokým stupňom mentálneho postihnutia.

Rámcový učebný plán pre žiakov s autizmom alebo s ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami so stredným, ťažkým alebo hlbokým stupňom mentálneho postihnutia

Žiaci sa vzdelávajú podľa:

- rámcového učebného plánu pre žiakov so stredným, ťažkým a hlbokým stupňom mentálneho postihnutia a žiakov so stredným, ťažkým alebo hlbokým stupňom mentálneho postihnutia v kombinácii s iným zdravotným znevýhodnením .

Všetky edukačné aktivity je potrebné realizovať s ohľadom na zdravotné znevýhodnenie, individuálne možnosti a schopnosti a aktuálny stav žiakov.

Pri organizácii podmienok v jednotlivých formách vzdelávania žiakov je potrebné postupovať v súlade s ich individuálnymi potrebami podľa výsledkov odbornej diagnostiky v spolupráci so zariadením poradenstva a prevencie.

Žiaci majú ciele výchovy a vzdelávania formulované ako orientačné ciele rozvoja. Rozsah ich dosiahnutia závisí od individuálnych možností žiaka, miery podpory a zdravotného stavu. Cieľom vzdelávania je maximálny možný rozvoj funkčných schopností každého žiaka, nie dosiahnutie rovnakých výkonov.

Rozvíjané spôsobilosti u žiakov s autizmom alebo s ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami so stredným, ťažkým alebo hlbokým stupňom mentálneho postihnutia

Okrem plnenia cieľov výchovy a vzdelávania podľa Štátneho vzdelávacieho programu pre základné vzdelávanie je potrebné u žiakov rozvíjať spôsobilosti:

- nadväzovať a udržiavať kontakt so sociálnym prostredím;
- rozpoznávať a používať v rámci svojich schopností a možností základné symboly, predmety alebo obrázky používané v každodenných situáciách;
- používať komunikačný prostriedok na vyjadrenie potreby alebo voľby;
- reagovať na známe zrakové a zvukové podnety v každodenných rutinách využívaním alternatívnej a augmentatívnej komunikácie;
- adaptovať sa na prostredie, v ktorom rozpoznáva základné situácie a činnosti;
- zvládať zmeny v rámci známej rutiny;
- zapájať sa do každodenného života v rámci známej rutiny.

Stanovovanie cieľov a obsahu výchovy a vzdelávania a pomenovanie očakávaných výsledkov zo vzdelávania pre žiakov sa upravuje v súlade s výsledkami diagnostických vyšetrení a podľa individuálnych potrieb a potenciálu. V prípade, ak majú žiaci aj iné zdravotné znevýhodnenie, pri plánovaní a realizácii výchovno-vzdelávacieho procesu sa zohľadňujú špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby komplexne a osobitosti, ktoré vznikajú ich vzájomným pôsobením a ovplyvňujú celkový profil žiaka.

Úpravy obsahu a hodnotenia pre žiakov s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami so stredným, ťažkým alebo hlbokým stupňom mentálneho postihnutia

Obsah – je samostatne spracovaný ako Obsah vzdelávania pre žiakov so stredným, ťažkým alebo hlbokým stupňom mentálneho postihnutia a žiakov so stredným, ťažkým alebo hlbokým stupňom mentálneho postihnutia v kombinácii s iným zdravotným znevýhodnením.

Obsah je vysoko individualizovaný, čo súvisí s možnosťami a potenciálom každého zo žiakov. Obsah jednotlivých zložiek sa modifikuje, rozširuje alebo redukuje podľa možností žiakov a ich vývinovej úrovne.

Hlavným cieľom úpravy učebného obsahu žiakov s autizmom alebo inými pervazívnymi vývinovými poruchami a žiakov s autizmom alebo inými pervazívnymi vývinovými poruchami so stredným, ťažkým alebo hlbokým stupňom mentálneho postihnutia je predovšetkým systematicky rozvíjať:

1. komunikačné schopnosti;
2. alternatívnu a augmentatívnu komunikáciu;
3. sociálne zručnosti;
4. grafomotorické zručnosti;
5. efektívnosť poznávacích funkcií;
6. reguláciu emócií;
7. zručnosti pre samostatný život.

1. Komunikačné schopnosti:

- Reagovať na krátke inštrukcie a jednoduché otázky v rámci svojich schopností;
- používať základnú komunikáciu – verbálnu a neverbálnu ako gestá, mimika, alternatívna komunikácia primerane aktuálnej úrovni kognitívnych schopností a narušeniu komunikačnej schopnosti;
- používať jednoduché stratégie komunikácie - žiadanie, komentovanie, reagovanie, zdravenie;
- riešiť jednoduché úlohy ako triedenie, porovnávanie, manipulácia s predmetmi, obrázkami.

2. Alternatívna a augmentatívna komunikácia

- Používať vhodný a dostupný systém alternatívnej a augmentatívnej komunikácie s ohľadom na kognitívne schopnosti a vývinovú úroveň;
- vyjadrovať základné potreby, želania a reagovať na jednoduché a konkrétne otázky;
- rozpoznávať symboly, obrázky, gestá.

3. Sociálne zručnosti

- Tolerovať prítomnosť iných osôb v blízkosti;
- reagovať na základné sociálne signály, najmä úsmev, hlas a dotyk;
- zapájať sa do spoločných činností s dospelým alebo spolužiakom;
- prijímať striedanie sa a spoločnú pozornosť v jednoduchých aktivitách.

4. Grafomotorické zručnosti

- Dosiahnuť potrebnú mieru presnosti v koordinácii oka a ruky pri vykonávaní činností vyžadujúcich vizuálnu kontrolu pohybu;
- ovládať jemnú motoriku rúk na úrovni umožňujúcej grafomotorickú a praktickú manipuláciu;
- uplatňovať úchop, primeraný stisk a mobilitu zápästia pri práci s rôznymi druhmi písacích nástrojov.

5. Efektivita poznávacích funkcií

- Rozpoznávať základné situácie a činnosti podľa prostredia a pomôcok;
- zúčastňovať sa na činnostiach podľa jednoduchého postupu s podporou;
- reagovať na vizuálnu alebo fyzickú pomoc pri prechode medzi činnosťami;
- učiť sa prostredníctvom opakovania, manipulácie a zmyslového vnímania.

6. Regulácia emócií

- Prejaviť základné emočné stavy;
- reagovať na upokojujúce stratégie dospeljej osoby;
- postupne tolerovať zmeny v rámci známej rutiny.

7. Zručnosti pre samostatný život

- Byť zapojený do hygienických a stravovacích činností;
- reagovať na obrázkový alebo predmetový rozvrh;
- vykonávať jednoduché kroky sebaobsluhy podľa vzoru;
- prejaviť potrebu pomoci alebo nepohodu signálom.

Hodnotenie - Pri hodnotení sa zohľadňuje spôsob spracovania podnetov, komunikačné možnosti, miera potreby podpory a zdravotný stav žiaka, pričom sa hodnotí individuálny pokrok vo funkčných schopnostiach. Hodnotenie je opisné, procesne orientované a založené na pozorovaní funkčného správania v prirodzených situáciách.

U žiakov sa systematicky uplatňujú úpravy hodnotenia, ktoré sa týkajú najmä formy overovania výkonu, podmienok hodnotenia, spôsobu zaznamenávania pokroku a nástrojov hodnotenia. Hodnotenie je založené na systematickom pedagogickom pozorovaní správania a reakcií žiaka v prirodzených situáciách a na dokumentovaní jeho zapojenia do každodenných činností.

Výsledky hodnotenia sa využívajú na plánovanie ďalšej pedagogickej podpory, úpravu vzdelávacích postupov a spoluprácu s odbornými zamestnancami a rodinou žiaka. Hodnotenie neslúži na klasifikáciu ani na porovnávanie výkonov, ale na sledovanie individuálneho rozvoja a efektivity poskytovanej podpory.

Spôsob hodnotenia vychádza z odporúčaní zariadenia poradenstva a prevencie je súčasťou pedagogickej podpory alebo individuálneho vzdelávacieho programu žiakov a je v súlade s kapitolou Hodnotenie žiakov v základnom vzdelávaní Štátneho vzdelávacieho programu pre základné vzdelávanie a platnou legislatívou.

Hodnotenie sa realizuje prostredníctvom:

- systematického pedagogického pozorovania;
- záznamov o správaní a reakciách žiaka;
- formou dokumentácie pokroku, najmä portfóliom, videom a fotodokumentáciou.

Ciele v oblasti podpory duševného zdravia žiakov s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami v kombinácii so stredným, ťažkým alebo hlbokým stupňom mentálneho postihnutia

Škola tvorí predvídateľné, štruktúrované a rešpektujúce prostredie, ktoré zohľadňuje neurovývinovú odlišnosť žiakov, podporuje ich psychickú odolnosť, emocionálnu vyrovnanosť a celkovú spokojnosť, čím vytvára predpoklady pre úspešné učenie, efektívne sociálne fungovanie a zmysluplné začlenenie do spoločnosti. Preto je u žiakov s autizmom alebo s ďalšími pervazívnymi poruchami so stredným, ťažkým, alebo hlbokým stupňom mentálneho postihnutia dôležité:

- osvojovať si stratégie zvládania emócií, seberegulácie a efektívneho reagovania na bežné školské a sociálne situácie;
- rozumieť vlastným potrebám a spôsobom reagovania vo vzťahoch;
- rozpoznávať vlastné signály preťaženia, úzkosti alebo frustrácie a s podporou využívať primerané stratégie na ich zvládanie;
- zapájať sa do vzdelávacích a sociálnych aktivít primerane svojim možnostiam;
- získavať pozitívne skúsenosti v sociálnych interakciách, ktoré podporujú sebadôveru, sebaistotu a psychickú odolnosť;
- uplatňovať stratégie nadväzovania a rozvíjania sociálnych kontaktov a vzťahov s rovesníkmi.

OSOBITOSTI VÝCHOVY A VZDELÁVANIA ŽIAKOV SO VŠEOBECNÝM INTELEKTOVÝM NADANÍM (VIN)

Žiaci so všeobecným intelektovým nadaním (ďalej len VIN) **plnia rovnaké ciele výchovy a vzdelávania** ako žiaci bez VIN s prihliadnutím na špecifiká vyplývajúce z ich nadania.

Vzdelávanie žiakov s VIN upravuje Štátny vzdelávací program pre základné vzdelávanie, Katalóg podporných opatrení a Metodická príručka pre prácu so žiakmi so zdravotným znevýhodnením a všeobecným intelektovým nadaním. Štátny vzdelávací program pre základné vzdelávanie určuje, čo je cieľom a obsahom základného vzdelávania, pomenúva minimálny učebný výstup, Katalóg podporných opatrení definuje oblasť podpory žiakov a metodická príručka uvádza postupy práce so žiakmi s VIN.

Rámcový učebný plán pre žiakov s VIN

Žiaci s VIN sa vzdelávajú podľa:

- rámcového učebného plánu pre základné školy, školy a triedy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami s vyučovacím jazykom slovenským, alebo
- rámcového učebného plánu pre základné školy s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny a pre školy a triedy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, alebo
- rámcového učebného plánu pre základné školy s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny a školy a triedy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny.

Všetky edukačné aktivity je potrebné realizovať s ohľadom na všeobecné intelektové nadanie žiakov a zohľadňovať ich individuálne možnosti.

Rozvíjané spôsobilosti u žiakov s VIN

[Okrem plnenia cieľov výchovy a vzdelávania Štátneho vzdelávacieho programu pre základné vzdelávanie je potrebné u žiakov s VIN rozvíjať spôsobilosti:

- využívať metakognitívne zručnosti;³¹

³¹ Doménová gramotnosť: Spoločenskovedná gramotnosť; Technická a profesijná gramotnosť. Prierezové gramotnosti: Sociálna a emocionálna gramotnosť.

- uplatňovať tvorivé myslenie;³²
- uplatňovať kritické myslenie a argumentáciu;³³
- prejavovať vytrvalosť a samostatnosť pri riešení dlhodobých úloh;³⁴
- uplatňovať adaptívne stratégie zvládania stresu;³⁵
- rozvíjať sociálne vzťahy s rovesníkmi a dospelými;³⁶
- prejavovať tvorivosť, iniciatívnosť a samostatnú aktivitu pri učení³⁷.

Stanovovanie cieľov a obsahu výučby a pomenovanie očakávaných výsledkov zo vzdelávania pre žiakov s VIN sa upravuje v súlade s výsledkami diagnostických vyšetrení a podľa individuálnych potrieb a potenciálu. V prípade, ak majú žiaci s VIN zdravotné znevýhodnenie, pri plánovaní a realizácii výchovno-vzdelávacieho procesu sa zohľadňujú špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby komplexne a osobitosti, ktoré vznikajú ich vzájomným pôsobením a ovplyvňujú celkový profil žiakov.

Úpravy obsahu a hodnotenia pre žiakov s VIN

Obsah - Úpravy obsahu sa realizujú v oblasti rozšírenia, prehĺbenia a obohatenia učiva a to v súlade s potenciálom, schopnosťami, záujmami a tempom práce žiakov s VIN. Obsah je diferencovaný tak, aby podporoval kritické a tvorivé myslenie, umožňoval riešenie komplexnejších úloh a prepájanie poznatkov v širších súvislostiach. Tieto úpravy obsahu môžu byť realizované počas celého výchovno-vzdelávacieho procesu a/alebo prostredníctvom konkrétneho vyučovacieho predmetu, v rámci voliteľných (disponibilných hodín).

Hlavným cieľom úpravy učebného obsahu žiakov s VIN je predovšetkým systematicky rozvíjať:

1. metakognitívne zručnosti;

³²Doménová gramotnosť: Spoločenskovedná gramotnosť. Prierezové gramotnosti: Sociálna a emocionálna gramotnosť.

³³Doménová gramotnosť: Jazyková a komunikačná gramotnosť; Spoločenskovedná gramotnosť. Prierezové gramotnosti: Sociálna a emocionálna gramotnosť, Občianska gramotnosť.

³⁴Doménová gramotnosť: Spoločenskovedná gramotnosť. Prierezové gramotnosti: Sociálna a emocionálna gramotnosť, Občianska gramotnosť.

³⁵Doménová gramotnosť: Spoločenskovedná gramotnosť; Zdravotná a pohybová gramotnosť. Prierezové gramotnosti: Sociálna a emocionálna gramotnosť.

³⁶Doménová gramotnosť: Jazyková a komunikačná gramotnosť; Spoločenskovedná gramotnosť. Prierezové gramotnosti: Sociálna a emocionálna gramotnosť, Občianska gramotnosť.

³⁷Doménová gramotnosť: Spoločenskovedná gramotnosť; Technická a profesijná gramotnosť. Prierezové gramotnosti: Sociálna a emocionálna gramotnosť.

2. pokročilé riešenie problémov a tvorivé myslenie;
3. kritické myslenie a argumentáciu;
4. vytrvalosť pri dlhodobých úlohách;
5. sociálno-emocionálne spôsobilosti;
6. tvorivosť a iniciatívnosť.

1. Metakognitívne zručnosti

- Vedome prispôbovať stratégie učenia podľa typu úlohy;
- reflektovať, čo pomáha učiť sa efektívne a čo nie;
- plánovať si vlastný postup riešenia úloh;
- vyhodnotiť kvalitu svojho riešenia a hľadať lepšie alternatívy.

2. Pokročilé riešenie problémov a tvorivé myslenie

- Identifikovať problém aj tam, kde nie je jednoznačne zadaný;
- navrhovať viacero možných riešení a porovnávať ich;
- využívať transfer poznatkov medzi vzdelávacími predmetmi;
- experimentovať a overovať hypotézy.

3. Kritické myslenie a argumentácia

- Hodnotiť vierohodnosť informácií a zdrojov;
- rozlišovať medzi faktom, názorom a interpretáciou;
- vytvárať logické argumenty;
- prijímať konštruktívnu kritiku.

4. Vytrvalosť pri dlhodobých úlohách

- Pracovať na komplexných úlohách dlhodobo;
- stanovovať si čiastkové ciele a sledovať ich plnenie;
- zvládať frustráciu pri náročných úlohách.

5. Sociálno-emocionálne spôsobilosti

- Poznať vlastné silné stránky aj limity;
- zvládať prekonávanie dysfunkčného perfekcionizmu a tendencie k nadmernému analyzovaniu situácie;
- posilňovať odolnosť voči strachu zo zlyhania;
- posilňovať vlastnú emocionálnu odolnosť;

- uplatňovať empatiu;
- rešpektovať rôzne úrovne výkonu a tempo iných.

6. Tvorivosť a iniciatívnosť

- Iniciovať vlastné projekty alebo témy záujmu;
- prepájať vedomosti s reálnymi problémami;
- vytvárať originálne riešenia a produkty;
- aktívne vyhľadávať príležitosti na rozvoj.

Hodnotenie - Pri hodnotení žiakov s VIN sa zohľadňujú vývinové, osobnostné a emočné špecifiká žiakov s nadaním, pričom sa hodnotí individuálny pokrok a kvalita procesu učenia, nie porovnávanie s výkonom rovesníkov. Pri hodnotení sa dôsledne oddeľuje hodnotenie správania od hodnotenia učebného výkonu. Hodnotia sa vzdelávacie výsledky vo vzťahu k vymedzeným individualizovaným edukačným cieľom. Hodnotenie sa zameriava na oceňovanie úsilia, vytrvalosti, skúšania rôznych postupov riešenia a schopnosti reflektovať vlastné učenie.

Spôsob hodnotenia vychádza z odporúčaní zariadenia poradenstva a prevencie, je súčasťou pedagogickej podpory alebo individuálneho vzdelávacieho programu žiakov a je v súlade s kapitolou Hodnotenie žiakov v základnom vzdelávaní Štátneho vzdelávacieho programu pre základné vzdelávanie a platnou legislatívou.

Úpravy hodnotenia pri žiakoch s VIN sa zameriavajú na vytváranie podmienok, v ktorých môžu žiaci preukázať vyššiu úroveň porozumenia, tvorivosti a schopnosti riešiť komplexné úlohy.

1. Úpravy formy overovania výkonu

- Riešenie problémových a otvorených úloh;
- úlohy s viacerými možnými riešeniami;
- prepájanie poznatkov z rôznych oblastí;
- hodnotenie kvality uvažovania, argumentácie a tvorivosti, nie len správneho výsledku.

2. Úpravy podmienok hodnotenia

- Individuálne tempo práce;
- možnosť pracovať na rozšírených úlohách počas bežného vyučovania.

3. Úpravy spôsobu hodnotenia

- Hodnotenie spôsobu riešenia, nielen výsledku;
- oceňovanie schopnosti skúšať nové postupy;
- poskytovanie spätnej väzby k stratégiám učenia.

Ciele v oblasti podpory duševného zdravia žiakov s VIN

Škola vytvára bezpečné a podnetné prostredie, ktoré podporuje duševné zdravie žiakov s VIN, zohľadňuje špecifiká ich myslenia, prežívania a asynchrónneho vývinu a chráni ich pred psychickým preťažením. Podpora je zameraná na posilňovanie psychickej pohody, odolnosti a zdravého sebaobrazu žiakov a na napĺňanie ich intelektuálnych, emocionálnych a sociálnych potrieb v primeranej rovnováhe.

Preto je u žiakov s VIN dôležité:

- rozpoznávať a primerane zvládať záťaž, stres a tlak na výkon, vrátane tendencií k nadmernému perfekcionizmu;
- uvedomovať si a regulovať intenzívne emócie, primerane reagovať na spätnú väzbu a konštruktívne zvládať frustráciu a kritiku;
- nadväzovať a udržiavať primerané rovesnícke vzťahy a rozvíjať schopnosť spolupráce a empatie;
- oceňovať svoje silné stránky, realisticky vnímať vlastné limity a prijímať chyby ako prirodzenú súčasť učenia bez negatívneho vplyvu na vlastnú hodnotu;
- reflektovať vlastné potreby, stanovovať si primerané ciele, priority a preberať zodpovednosť za svoje učenie.

OSOBITOSTI VÝCHOVY A VZDELÁVANIA ŽIAKOV S MENTÁLNYM POSTIHNUTÍM (MP)

Výchova a vzdelávanie žiakov s mentálnym postihnutím (ďalej len MP) sa realizuje v súlade s princípmi inkluzívneho vzdelávania, pričom sa zohľadňuje stupeň mentálneho postihnutia a individuálne potreby žiaka.

Osobitosti vzdelávania žiakov s MP sú členené do dvoch samostatných častí s ohľadom na rozdielne výchovno-vzdelávacie potreby a obsah vzdelávania:

- Osobitosti výchovy a vzdelávania žiakov s ľahkým stupňom MP
- Osobitosti výchovy a vzdelávania žiakov so stredným, ťažkým alebo hlbokým stupňom MP

OSOBITOSTI VÝCHOVY A VZDELÁVANIA ŽIAKOV S ĽAHKÝM STUPŇOM MENTÁLNEHO POSTIHNUTIA (MP)

Žiaci s ľahkým stupňom MP **plnia rovnaké ciele výchovy a vzdelávania** ako žiaci bez zdravotného znevýhodnenia s prihliadnutím na ich znevýhodnenie. Pri realizácii výchovno-vzdelávacieho procesu sa berie ohľad na **špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby** žiakov a **uplatňujú sa podporné opatrenia** v rozsahu a intenzite, ktorá zodpovedá ich potrebám.

Vzdelávanie žiakov s ľahkým stupňom MP upravuje Štátny vzdelávací program pre základné vzdelávanie, Katalóg podporných opatrení a Metodická príručka pre prácu so žiakmi so zdravotným znevýhodnením a všeobecným intelektovým nadaním. Štátny vzdelávací program pre základné vzdelávanie určuje, čo je cieľom a obsahom základného vzdelávania, pomenúva minimálny učebný výstup, Katalóg podporných opatrení definuje oblasť podpory žiakov a metodická príručka uvádza postupy práce so žiakmi s ľahkým stupňom MP.

Rámcový učebný plán pre žiakov s ľahkým stupňom MP

Žiaci s ľahkým stupňom MP sa vzdelávajú podľa:

- rámcového učebného plánu pre základné školy, školy a triedy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami s vyučovacím jazykom slovenským, alebo
- rámcového učebného plánu pre základné školy s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny a pre školy a triedy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, alebo
- rámcového učebného plánu pre základné školy s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny a školy a triedy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny.

Rozvíjané spôsobilosti u žiakov s ľahkým stupňom MP

Okrem plnenia cieľov výchovy a vzdelávania podľa Štátneho vzdelávacieho programu pre základné vzdelávanie je potrebné u žiakov s ľahkým stupňom MP rozvíjať spôsobilosti:

- používať funkčné formy komunikácie vrátane neverbálnych prostriedkov;³⁸

³⁸ Doménová gramotnosť: Jazyková a komunikačná gramotnosť.

- aktívne využívať naučené kompenzačné stratégie, kompenzačné pomôcky a technológie;³⁹
- viesť autonómny život;⁴⁰
- reálne posúdiť svoje schopnosti a smerovanie pre profesijnú prípravu a pracovné uplatnenie⁴¹.

Úpravy obsahu a hodnotenia pre žiakov s ľahkým stupňom MP

Obsah – Učebný obsah vzdelávania žiakov s ľahkým stupňom MP je v súlade s obsahom vzdelávania ostatných žiakov a upravuje sa :

- prioritizácia špecifických zručností - obsah vzdelávania sa upravuje v prospech rozvoja kognitívnych a komunikačných schopností, sociálnej kompetencie, sebaregulácie a čo najvyššej miery osobnej samostatnosti;
- zameranie na funkčnosť - učebný obsah je koncipovaný k dosiahnutiu spôsobilostí definovaných vo výkonovom štandarde, pričom sa uprednostňujú poznatky využiteľné v praktickom a občianskom živote.

Hlavným cieľom úpravy učebného obsahu žiakov s ľahkým stupňom MP je systematicky rozvíjať:

1. komunikačné schopnosti;
2. kompenzačné mechanizmy;
3. sociálnu autonómiu;
4. pracovné zručnosti a profesijnú orientáciu.

1. Komunikačné schopnosti

- Funkčne komunikovať so zreteľom na zvyšovanie zrozumiteľnosti reči, spresňovanie výslovnosti a artikulačnej zrozumiteľnosti pri vyjadrovaní potrieb, prianí a postojov, s využitím verbálnych i neverbálnych prostriedkov;
- využívať osvojené sociálne schémy a komunikačné rutiny pri nadväzovaní, udržiavaní a ukončovaní kontaktov v rôznych sociálnych situáciách;

³⁹ Metakognícia, Prierezové gramotnosti: Vizuálna gramotnosť, Digitálna gramotnosť, Sociálna a emocionálna gramotnosť.

⁴⁰ Doménové gramotnosti: Zdravotná a pohybová gramotnosť, Spoločensko-vedná gramotnosť, Prierezová gramotnosť: Sociálna a emocionálna gramotnosť.

⁴¹ Doménová gramotnosť: Technická a profesionálna gramotnosť.

- uplatňovať adekvátnu mimiku, prirodzené gestá a telovú schému na posilnenie zrozumiteľnosti a obsahu komunikácie v bežnom sociálnom styku;
- integrovať prvky augmentatívnej a alternatívnej komunikácie do každodenných interakcií v prípade narušenia reči;
- reagovať primeraným spôsobom na verbálne aj neverbálne podnety z okolia s cieľom dosiahnuť funkčnú interakciu.

2. Kompenzačné mechanizmy

- Využívať individuálne zvolené kognitívne stratégie a špecifické názorné pomôcky, vizuálne rozvrhy, štruktúrované prostredie, na podporu učenia a orientácie v bežnom živote;
- aplikovať naučené spôsoby zmyslového vnímania a mentálne schémy na kompenzáciu a prekonávanie bariér vyplývajúcich zo znevýhodnenia;
- uplatňovať zručnosti čítania, písania, počítania a ďalších kognitívnych zručností pri riešení konkrétnych praktických situácií; aplikovať získané vedomosti do rôznych kontextov s cieľom zvýšiť flexibilitu myslenia a mieru samostatnosti;
- uplatňovať ciele techniky na stimuláciu pozornosti a pracovnej pamäti pri vykonávaní viacstupňových inštrukcií a rutinných činností.

3. Sociálna autonómia

- Orientovať sa samostatne a bezpečne v známom aj menej známom prostredí prostredníctvom identifikácie a využívania naučených vizuálnych a priestorových oporných bodov;
- reagovať adekvátnym spôsobom na neočakávané zmeny vo vonkajších podmienkach alebo v dennom režime s využitím adaptačných stratégií na zníženie neistoty;
- realizovať sebaobslužné úkony a postupy základnej hygieny a estetizácie spoločného prostredia v miere, ktorá umožňuje dosiahnutie maximálnej nožnej miery autonómie a nezávislosti od okolia;
- uplatňovať základné princípy finančnej gramotnosti pri realizácii nákupu tovarov bežnej spotreby;
- rozpoznať kritické situácie vyžadujúce intervenciu alebo podporu inej osoby;
- dokázať cielene a zrozumiteľne požiadať o pomoc;
- dodržiavať zásady bezpečného správania sa a pohybu vo verejnom priestore.

4. Pracovné zručnosti a profesijná orientácia

- Odhadovať svoje schopnosti, individuálne limity a preferencie v súvislosti s výberom vhodného pracovného zaradenia alebo ďalšej praktickej prípravy;
- dodržiavať osvojené pracovné postupy, technologickú postupnosť a stanovené časové limity pri plnení konkrétnych praktických úloh;
- uplatňovať základné pravidlá bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci v podmienkach školských dielní, rozvíjať pracovnú vytrvalosť, zodpovednosť za zverené nástroje a schopnosť dokončiť začatú činnosť podľa vopred určeného postupu;
- kooperovať v tíme pri spoločných pracovných činnostiach a rešpektovať pokyny vedúcej osoby.

Hodnotenie - Pri hodnotení žiakov s ľahkým MP sa zohľadňuje tempo učenia, úroveň porozumenia, schopnosť aplikovať učivo v praktických situáciách a miera potrebnej podpory, pričom sa hodnotí miera dosiahnutia očakávaných učebných výstupov primerane možnostiam žiakov.

Spôsob hodnotenia vychádza z odporúčaní zariadenia poradenstva a prevencie, je súčasťou pedagogickej podpory alebo individuálneho vzdelávacieho programu žiakov a je v súlade s kapitolou Hodnotenie žiakov v základnom vzdelávaní Štátneho vzdelávacieho programu pre základné vzdelávanie a platnou legislatívou.

Hodnotenie sa zameriava na rozvoj kľúčových funkčných spôsobilostí:

- porozumenie základným pojmom a inštrukciám;
- používanie naučených postupov v každodenných situáciách;
- rozvoj pracovných návykov, vytrvalosti a dokončovania úloh;
- základnú sebareguláciu správania a spoluprácu v skupine.

Pri hodnotení sa systematicky sleduje individuálny pokrok v čase, schopnosť prenášať nadobudnuté zručnosti do praktických činností a miera samostatnosti pri riešení úloh. Hodnotí sa proces učenia, snaha a zapojenie do činností, nielen výsledok. U žiakov s ľahkým MP sa uplatňujú úpravy hodnotenia, ktoré sa týkajú najmä formy overovania výkonu, rozsahu a štruktúry úloh, časových podmienok a miery podpory. Overovanie vedomostí a zručností sa realizuje prednostne prostredníctvom praktických úloh, pozorovania práce žiakov a priebežného overovania porozumenia, nie výlučne písomnými alebo ústnymi skúškami.

Súčasťou hodnotenia je poskytovanie konkrétnej, zrozumiteľnej a posilňujúcej spätnej väzby, ktorá žiakom pomáha pochopiť, čo sa im darí a na čom majú ďalej pracovať.

Úpravy hodnotenia sú zamerané tak, aby žiaci mohli preukázať porozumenie učivu a rozvoj funkčných spôsobilostí aj vtedy, ak majú oslabené abstraktné myslenie, pomalšie tempo učenia, alebo potrebujú zvýšenú mieru podpory. Cieľom hodnotenia je sledovať individuálny pokrok, schopnosť používať naučené zručnosti v praxi a mieru samostatnosti pri riešení úloh.

1. Úpravy formy overovania výkonu

- Hodnotenie praktických ukážok zručnosti, napr. meranie, triedenie, manipulácia s pomôckami;
- uprednostňovanie praktického overovania namiesto abstraktných úloh;
- riešenie úloh v reálnych alebo modelových situáciách;
- práca s obrázkami, schémami a predmetmi;
- praktické použitie zručností;
- viac kratších úloh počas vyučovania;
- priebežné hodnotenie jednotlivých krokov postupu;
- hodnotenie postupného zvládania krokov, nie jednorazového výkonu;
- možnosť opravy a opakovania.

2. Úpravy podmienok hodnotenia

- Predĺžený čas na vypracovanie úloh;
- možnosť prestávok pri dlhších činnostiach;
- individuálne tempo práce bez časového tlaku;
- hodnotenie v menšej skupine alebo individuálne;
- prostredie s nižším množstvom rušivých podnetov.

3. Úpravy spôsobu hodnotenia

- Sledovanie, ako žiaci postupujú pri riešení úlohy;
- oceňovanie snahy a vytrvalosti;
- poskytovanie priebežnej spätnej väzby počas práce;
- hodnotenie akademického výkonu nie je viazané na momentálne správanie žiaka;
- správanie žiaka sa rieši výchovnými opatreniami, nie znížením známky z vyučovacieho predmetu.

Úpravy hodnotenia pri žiakoch s ľahkým stupňom MP nesmú viesť k znižovaniu významu vzdelávania, ale k posilňovaniu funkčných spôsobilostí, ktoré sú rozhodujúce pre ďalšie vzdelávanie, pracovné uplatnenie a samostatný život.

Ciele v oblasti podpory duševného zdravia žiakov s ľahkým stupňom MP:

V oblasti podpory duševného zdravia žiakov s ľahkým stupňom MP je potrebné vytvoriť bezpečné a stimulujúce edukačné prostredie. Prostredníctvom systematického uplatňovania individuálneho prístupu a cielených úprav vzdelávacieho procesu škola smeruje k posilneniu vnútornej stability, sebaúcty a psychickej odolnosti žiakov. Cieľom je vybaviť žiakov takými mechanizmami zvládania záťaže a mierou samostatnosti, ktoré im umožnia dosiahnuť maximum ich individuálneho potenciálu a zodpovedne sa integrovať do bežného života. Preto je u žiakov s ľahkým stupňom MP dôležité:

- prezentovať svoje silné stránky a úspechy v rámci triedneho kolektívu;
- zhodnotiť vlastný pokrok a výsledky svojej práce s primeranou mierou sebaúcty a spokojnosti;
- rozpoznať a pomenovať vlastné emócie, rozumieť ich príčinám;
- uplatňovať techniky sebaovládania pri riešení náročných situácií a prekonávať počiatočnú frustráciu z neúspechu;
- začleňovať sa do sociálnych skupín v rámci triedy a vytvárať si pozitívne sociálne väzby;
- korigovať vlastné emócie a postupy pri riešení náročných situácií a prekonávaní neúspechu.

OSOBITOSTI VÝCHOVY A VZDELÁVANIA ŽIAKOV SO STREDNÝM, ŤAŽKÝM ALEBO HLBOKÝM STUPŇOM MENTÁLNEHO POSTIHNUTIA (MP)

Žiaci so stredným, ťažkým alebo hlbokým stupňom MP plnia ciele, ktoré sú stanovené v prílohe Štátneho vzdelávacieho programu pre základné vzdelávanie. Pri realizácii výchovno-vzdelávacieho procesu sa berie ohľad na špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby žiakov a uplatňujú sa podporné opatrenia v rozsahu a intenzite, ktorá zodpovedá ich potrebám.

Vzdelávanie žiakov so stredným, ťažkým alebo hlbokým stupňom MP upravuje Štátny vzdelávací program pre základné vzdelávanie, Katalóg podporných opatrení a Metodická príručka pre prácu so žiakmi so zdravotným znevýhodnením a všeobecným intelektovým nadaním. Štátny vzdelávací program pre základné vzdelávanie určuje, čo je cieľom a obsahom základného vzdelávania, Katalóg podporných opatrení definuje oblasť podpory žiakov a metodická príručka uvádza postupy práce so žiakmi so stredným, ťažkým alebo hlbokým stupňom MP.

Rámcový učebný plán pre žiakov so stredným, ťažkým alebo hlbokým stupňom MP

Žiaci so stredným, ťažkým, alebo hlbokým stupňom MP sa vzdelávajú podľa:

- rámcového učebného plánu pre žiakov so stredným, ťažkým a hlbokým stupňom mentálneho postihnutia a žiakov so stredným, ťažkým alebo hlbokým stupňom mentálneho postihnutia v kombinácii s iným zdravotným znevýhodnením.

Pri organizácii podmienok v jednotlivých formách vzdelávania žiakov so stredným, ťažkým alebo hlbokým stupňom MP je potrebné postupovať v súlade s ich individuálnymi potrebami podľa výsledkov odbornej diagnostiky v spolupráci so zariadením poradenstva a prevencie.

Rozvíjané spôsobilosti u žiakov so stredným, ťažkým alebo hlbokým stupňom MP

U žiakov so stredným, ťažkým, alebo hlbokým stupňom MP je potrebné rozvíjať špecifické spôsobilosti:

Žiaci so stredným stupňom MP

- Využívať maximálnu možnú mieru funkčnej sociálnej komunikácie⁴²;

⁴² Doménová gramotnosť: Jazyková a komunikačná gramotnosť.

- využívať špecifické kompenzačné názorné pomôcky⁴³;
- dosahovať maximálnu možnú mieru sebaobsluhy a praktickej orientácie v prostredí⁴⁴;
- uplatňovať osvojené pracovné zručností a návyky⁴⁵.

Žiaci s ťažkým alebo hlbokým stupňom MP

- Nadväzovať a udržiavať bazálnu komunikáciu a interakciu s okolím prostredníctvom individuálnych komunikačných kanálov⁴⁶;
- prijímať podnety z vonkajšieho sveta s využitím zmyslov a vhodných kompenzačných prostriedkov⁴⁷;
- aktívne participovať pri základných úkonoch sebaobsluhy ako prejave účasti na spoločnom živote v komunite⁴⁸;
- dosahovať individuálne možnú úroveň elementárnych manipulačných zručností a pracovných návykov v chránenom prostredí⁴⁹.

Úpravy obsahu a hodnotenia pre žiaka so stredným, ťažkým a hlbokým stupňom MP

Obsah - Obsah vzdelávania je modifikovaný tak, aby sa tradičné ciele nahradili rozvojom praktických životných zručností a stimuláciou základných funkcií organizmu, pričom sa transformuje do podoby, ktorá je pre týchto žiakov zmyslová, konkrétna a bezprostredne prepojená s ich každodennou skúsenosťou. Spoločným menovateľom týchto úprav je priorita v oblasti komunikácie, kde sa podporuje schopnosť žiakov vyjadrovať základné potreby a emócie v rámci ich individuálnych možností. Dôraz sa kladie na sebareguláciu, budovanie vnútornej stability a formovanie návykov smerujúcich k telesnému zdraviu a psychickej pohode, čo žiakom umožňuje aktívnejšie participovať na vzdelávacích aktivitách v atmosfére dôvery.

⁴³Metakognícia, Prierezové gramotnosti: Vizuálna gramotnosť, Digitálna gramotnosť, Sociálna a emocionálna gramotnosť.

⁴⁴Doménové gramotnosti: Zdravotná a pohybová gramotnosť, Spoločensko-vedná gramotnosť. Prierezová gramotnosť: Sociálna a emocionálna gramotnosť.

⁴⁵Doménové gramotnosti: Technická a profesionálna gramotnosť, Zdravotná a pohybová gramotnosť.

⁴⁶Doménová gramotnosť: Jazyková a komunikačná gramotnosť.

⁴⁷Doménová gramotnosť: Zdravotná a pohybová gramotnosť, Prierezové gramotnosti: Vizuálna gramotnosť, Sociálna a emocionálna gramotnosť.

⁴⁸Doménová gramotnosť: Zdravotná a pohybová gramotnosť, Prierezová gramotnosť: Sociálna a emocionálna gramotnosť.

⁴⁹Doménová gramotnosť: Zdravotná a pohybová gramotnosť.

Žiaci so **stredným stupňom MP** majú obmedzené kognitívne, komunikačné a motorické schopnosti, čo si vyžaduje výrazné prispôsobenie vzdelávacieho obsahu. Zameriavajú sa na funkčné, praktické a sociálne kompetencie žiaka, ktoré mu umožnia primerané fungovanie v každodennom živote, v rámci sebaobsluhy a v sociálnych interakciách.

Žiaci s **ťažkým alebo hlbokým stupňom MP** majú výrazne obmedzené kognitívne, komunikačné a motorické schopnosti. Kládne sa dôraz na rozvoj základných životných kompetencií, ktoré im umožňujú zapojiť sa do spoločenského prostredia primeraným spôsobom, s podporou a asistenciou.

Hlavným cieľom úpravy učebného obsahu žiakov so stredným stupňom MP je predovšetkým **systematicky rozvíjať:**

1. komunikačné schopnosti;
2. kompenzačné mechanizmy;
3. funkčné a praktické zručnosti;
4. pracovné zručnosti a návyky.

1. Komunikačné schopnosti

- Využívať maximálnu možnú mieru funkčnej sociálnej komunikácie s ohľadom na individuálne limity a špecifické potreby žiakov;
- používať jednoduché komunikačné schémy hovorenej reči, gestá, bazálne signály alebo piktogramy na zrozumiteľné vyjadrenie základných biologických a citových potrieb;
- podľa potreby integrovať augmentatívne a alternatívne formy komunikácie alebo špeciálne technické pomôcky, a to hlasové komunikátory a tablety so softvérom, ako náhradu či funkčný doplnok hovorenej reči.
- reagovať na jednoduché pokyny a otázky komunikačného partnera adekvátnym a zrozumiteľným spôsobom v rámci svojich personálnych kapacít;
- uplatňovať osvojené základy spoločenského správania a naučené sociálne rutiny pri nadväzovaní a udržiavaní kontaktu s blízkymi osobami a známym personálom školy;
- nadviazať očný kontakt, zdieľať spoločnú pozornosť a emócie ako východisko pre funkčnú sociálnu interakciu.

2. Kompenzačné mechanizmy

- Využívať konkrétne názorné a kompenzačné pomôcky, vizuálne časové rozvrhy, procesné schémy na uľahčenie orientácie v dennom programe a zefektívnenie procesu učenia;
- uplatňovať osvojené mechanické postupy a vizuálne návody pri manipulácii s predmetmi dennej potreby ;
- využívať individuálne zvolené kompenzačné pomôcky na ciele podporu zmyslového vnímania, rozvoj lokomócie a sústavné skvalitňovanie hrubomotorických a jemnomotorických zručností;
- integrovať zmyslovú aktivitu a špecifické pomôcky do každodenných činností na posilnenie vnímania vlastného tela a okolitého priestoru;
- dodržiavať naučené rutiny pri práci s didaktickým materiálom a kompenzačnými nástrojmi pod dohľadom alebo s potrebnou mierou asistencie.

3. Funkčné a praktické zručnosti

- Vykonávať základné úkony sebaobsluhy a osobnej hygieny s využitím minimálnej fyzickej pomoci alebo prostredníctvom štruktúrovaných obrázkových postupov;
- orientovať sa v bezprostrednom a známom priestore školy a domova na základe naučených vizuálnych symbolov a priestorových značiek;
- podieľať sa na jednoduchých praktických prácach v domácom a školskom prostredí pod priamym dohľadom a s metodickým vedením dospeléj osoby;
- osvojovať si hygienické a stravovacie návyky prostredníctvom pravidelného opakovania rutinných činností a nápodoby;
- dodržiavať základné bezpečnostné pravidlá v známom prostredí s cieľom predchádzať úrazom pri bežných denných aktivitách.

4. Pracovné zručnosti a návyky

- Vykonávať ciele pracovné úkony s rôznymi druhmi materiálov a jednoduchými nástrojmi pri dodržaní pracovného postupu; udržiavať pozornosť pri vykonávaní nenáročných, cyklicky sa opakujúcich pracovných činností realizovaných podľa názorného predvedenia alebo vzoru;
- rešpektovať jasne vymedzený pracovný priestor, vizualizovaný časový harmonogram a základné pravidlá bezpečnosti v podmienkach chráneného prostredia;

- uplatňovať koordináciu zraku a rúk pri spracovaní materiálov s rôznou textúrou a vlastnosťami;
- spolupracovať s dospelou osobou pri jednoduchých pracovných úkonoch a akceptovať potrebnú mieru vedenia.

Hlavným cieľom úpravy učebného obsahu žiakov s ťažkým a hlbokým stupňom MP je predovšetkým systematicky rozvíjať:

1. komunikačné schopnosti;
2. zmyslovú percepciu a interakciu s prostredím;
3. participatívnu sebaobsluhu a sociálnu inklúziu;
4. bazálnu motoriku a elementárne zručnosti.

1. Komunikačné schopnosti

- Prejavovať súhlas, nesúhlas, spokojnosť alebo pocit nepohody prostredníctvom individuálne špecifických komunikačných signálov, výrazu tváre a hlasových prejavov;
- nadväzovať a udržiavať krátkodobý očný, sluchový alebo dotykový kontakt počas riadenej spoločnej aktivity s pedagógom;
- zachytávať a spracovávať zmyslové podnety z bezprostredného okolia s využitím programov bazálnej stimulácie a multizmyslového vnímania;
- signalizovať potrebu zmeny polohy, odpočinku alebo saturácie biologických potrieb vlastným, individuálne prispôbeným spôsobom;
- vstupovať do riadených interakcií prostredníctvom nápodoby jednoduchých pohybov alebo zvukov v rámci individuálnych limitov.

2. Zmyslová percepcia a interakcia s prostredím

- Cielene reagovať na zrakové, sluchové, hmatové podnety a vnímanie polohy sprostredkované s využitím špecifických stimulačných pomôcok a metód;
- využívať rehabilitačné, polohovacie a fixačné zariadenia na stabilizáciu telesných funkcií a zlepšenie zorného poľa žiakov;
- aktívne spolupracovať pri využívaní kompenzačných a stimulačných prostriedkov určených na podporu zmyslového vnímania.
- využívať polohovanie ako prostriedok na získanie novej perspektívy vnímania okolitého priestoru a sociálnych objektov pri výrazne obmedzených lokomočných schopnostiach;

- prejavovať vedomú odozvu na pôsobenie rôznych senzorických podnetov ako formu základnej kognitívnej odpovede.

3. Participatívna sebaobsluha a sociálna inklúzia

- Aktívne spolupracovať pri stolovaní, asistovanom jedení, pití a hygiene formou cieľeného pohybu, nastavovania končatín alebo vedomej zmeny svalového napätia;
- súčinne prijímať a tolerovať nevyhnutnú fyzickú asistenciu a dotyk pri obliekaní a úkonoch osobnej hygieny v školskom prostredí;
- signalizovať základné biologické potreby - hlad, smäd, bolesť, potrebu vyprázdňovania spôsobom zrozumiteľným pre najbližšie okolie;
- reagovať na rituály spojené s jedlom a hygienou ako na predvídateľné komunikačné situácie;
- uplatňovať naučené techniky relaxácie a uvoľnenia počas úkonov somatickej podpory.

4. Bazálna motorika a elementárne zručnosti

- Uplatňovať cieľový úchop a koordináciu zraku a rúk pri funkčnej manipulácii s predmetmi rôznych fyzikálnych vlastností;
- akceptovať striedanie riadenej stimulačnej činnosti a potrebnej relaxácie v rámci individuálne stanoveného denného režimu;
- aktívne vyhľadávať a iniciovať hmatový kontakt s materiálmi a predmetmi;
- tolerovať vedený pohyb ruky pri objavovaní hmatových a stimulov;
- diferencovať rôzne hmatové podnety prostredníctvom aktívnej motorickej odpovede a zvýšenia pozornosti.

Hodnotenie - Pri hodnotení žiakov so stredným až hlbokým stupňom MP sa využíva princíp pozitívnej motivácie a sledovania individuálneho posunu. Nie je zamerané na napĺňanie noriem.

1. Základné zásady hodnotenia

- Hodnotiť výhradne osobný rozvoj žiakov v čase, nie ich výkon v porovnaní s ostatnými;
- využívať hodnotenie na sledovanie schopnosti aplikovať zručnosti v bežnom živote, nie na klasifikáciu;
- formulovať výsledok ako slovný opis konkrétnych prejavov, reakcií a miery potrebnej asistencie.

2. Kritériá hodnotenia

- Brať do úvahy spôsob, akým žiaci vyjadrujú svoje potreby - reč, piktogramy, gestá, bazálne signály;
- posudzovať mieru samostatnosti pri zvládaní úlohy, či už s vizuálnou oporou, slovnou inštruktážou alebo fyzickou asistenciou;
- sledovať reakcie žiakov na zmyslové podnety a úroveň narábania s kompenzačnými pomôckami;
- zohľadňovať aktuálny zdravotný stav a únavu žiakov, ktoré výrazne ovplyvňujú ich výkon.

3. Realizácia a nástroje hodnotenia

- Zaznamenávať zmeny v správaní, mieru pozornosti a ochotu žiakov spolupracovať;
- zhromažďovať práce žiakov dokumentujúce rozvoj jeho jemnej motoriky alebo grafomotoriky;
- využívať fotografie a videozáznamy na zachytenie drobných nuáns v reakciách, napr. pri nácviku sebaobsluhy či bazálnej stimulácii;
- viesť tabuľky pokroku na monitorovanie frekvencie a kvality zvládnutých zručností.

Ciele v oblasti duševného zdravia žiakov so stredným, ťažkým a hlbokým stupňom MP

Vytvorenie predvídateľného a bezpečného prostredia, ktoré minimalizuje stresové faktory a vytvára optimálne podmienky pre proces učenia sa. Formovaním návykov smerujúcich k telesnému a psychickému zdraviu sa buduje vnútorná stabilita žiakov, ktorá je základným predpokladom pre ich napredovanie a dosahovanie individuálnych vzdelávacích cieľov v atmosfére prijatia a dôvery. Preto je u žiakov so stredným, ťažkým, alebo hlbokým stupňom mentálneho postihnutia dôležité:

- nadobudnúť a upevňovať dennú rutinu v rámci výchovno-vzdelávacieho procesu prostredníctvom vizualizovaných rozvrhov a rituálov;
- aplikovať individuálne plány prevencie a zvládania krízových situácií;
- preukazovať sebauvedomenie prostredníctvom cielenej odozvy na telesné a zmyslové podnety.
- vyjadrovať základné potreby a pocity prostredníctvom funkčného využitia individuálne nastavených komunikačných systémov;

- osvojiť si terapeutické a pohybové aktivity využívajúce prvky muzikoterapie, canisterapie, arteterapie, zamerané na uvoľnenie napätia.

OSOBITOSTI VÝCHOVY A VZDELÁVANIA ŽIAKOV CHORÝCH ALEBO ZDRAVOTNE OSLABENÝCH (CHaZO)

Žiaci chorí alebo zdravotne oslabení **plnia rovnaké ciele výchovy a vzdelávania** ako žiaci bez zdravotného znevýhodnenia s prihliadnutím na individuálny zdravotný stav. Kládie sa dôraz na charakter a stupeň choroby a proces liečby alebo stupeň zdravotného oslabenia. Plnenia výkonových štandardov týchto žiakov sú prispôsobené ich zdravotnému stavu a uplatňujú sa podporné opatrenia v rozsahu a intenzite, ktorá zodpovedá ich potrebám.

Vzdelávanie žiakov chorých alebo zdravotne oslabených upravuje Štátny vzdelávací program pre základné vzdelávanie, Katalóg podporných opatrení a Metodická príručka pre prácu so žiakmi so zdravotným znevýhodnením a všeobecným intelektovým nadaním. Štátny vzdelávací program pre základné vzdelávanie určuje, čo je cieľom a obsahom základného vzdelávania, pomenúva minimálny učebný výstup, Katalóg podporných opatrení definuje oblasť podpory žiakov a metodická príručka uvádza postupy práce so žiakmi.

Rámcový učebný plán žiakov CHaZO

Žiaci chorí alebo zdravotne oslabení sa vzdelávajú podľa:

- rámcového učebného plánu pre základné školy, školy a triedy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami s vyučovacím jazykom slovenským, alebo
- rámcového učebného plánu pre základné školy s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny a pre školy a triedy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, alebo
- rámcového učebného plánu pre základné školy s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny a školy a triedy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny.

Žiaci chorí alebo zdravotne oslabení sa v škole pri zdravotníckom zariadení vzdelávajú podľa učebného plánu ich kmeňovej školy alebo ich kmeňových škôl. Všetky edukačné aktivity sa realizujú s ohľadom na ich aktuálny zdravotný stav a zohľadňujú ich individuálne možnosti.

Rozvíjané spôsobilosti u žiakov CHaZO

Okrem plnenia cieľov výchovy a vzdelávania Štátneho vzdelávacieho programu pre základné vzdelávanie je potrebné u žiakov CHaZO rozvíjať spôsobilosti:

- zvládať v čo najväčšej miere samostatne každodenné aktivity primerane podľa svojho zdravotného stavu;⁵⁰
- používať kompenzačné pomôcky;⁵¹
- porozumieť vlastnému zdravotnému stavu, v individuálnych prípadoch sa vyrovnávať s následkami vlastného zdravotného stavu, ale aj následkami liečby a užívania liekov,⁵²
- zvládať základné zdravotné úkony relevantné k vlastnému zdravotnému stavu;⁵³
- spolupracovať s odborníkmi pre udržanie alebo zlepšenie svojho zdravotného stavu a sociálneho začlenenia;⁵⁴
- adaptovať sa vo svojom sociálnom prostredí napriek zdravotným obmedzeniam;⁵⁵
- komunikovať svoje potreby, fyzické a duševné prežívanie, ktoré je ovplyvnené charakterom a stupňom choroby alebo liečbou.⁵⁶

Stanovovanie cieľov a obsahu výučby a pomenovanie očakávaných výsledkov zo vzdelávania pre žiakov chorých alebo zdravotne oslabených sa upravuje v súlade s výsledkami lekárskeho vyšetrenia a aj vzhľadom na aktuálny zdravotný stav konkrétneho žiaka. V prípade, ak majú žiaci CHaZO aj iné zdravotné znevýhodnenie alebo nadanie, pri plánovaní a realizácii výchovno-vzdelávacieho procesu sa zohľadňujú špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby komplexne a osobitosti, ktoré vznikajú ich vzájomným pôsobením a ovplyvňujú celkový profil žiaka.

Základná škola

Žiaci chorí alebo zdravotne oslabení sú vzdelávaní v bežnej základnej škole spoločne s ostatnými žiakmi, ak to ich zdravotný stav umožňuje. Základná škola je pre žiakov, ktorí sa vzdelávali v škole pri zdravotníckom zariadení, považovaná za kmeňovú školu. Výchovno-vzdelávacie procesy prebiehajú s prihliadnutím na zdravotný stav žiakov so zdravotným

⁵⁰ Doménové gramotnosti: Informačná gramotnosť, Spoločenskovedná gramotnosť, Zdravotná a pohybová gramotnosť. Prierezové gramotnosti: Vizúálna gramotnosť, Digitálna gramotnosť, Sociálna a emocionálna gramotnosť.

⁵¹ Všetky doménové a prierezové gramotnosti.

⁵² Doménové gramotnosti: Zdravotná a pohybová gramotnosť.

⁵³ Doménové gramotnosti: Zdravotná a pohybová gramotnosť.

⁵⁴ Doménové gramotnosti: Zdravotná a pohybová gramotnosť. Prierezové gramotnosti: Občianska gramotnosť, Sociálna a emocionálna gramotnosť.

⁵⁵ Doménové gramotnosti: Informačná gramotnosť, Spoločenskovedná gramotnosť, Prierezové gramotnosti: Vizúálna gramotnosť, Digitálna gramotnosť, Sociálna a emocionálna gramotnosť.

⁵⁶ Doménové gramotnosti: Zdravotná a pohybová gramotnosť

znevýhodnením a ich individuálne potreby, pričom starostlivosť o žiakov je zabezpečovaná v úzkej spolupráci so zákonnými zástupcami a na základe odporúčaní ich ošetrojúceho lekára. Žiaci sú edukovaní k starostlivosti o seba ošetrojúcim lekárom a zákonným zástupcom. V prípade výskytu zdravotných ťažkostí je žiakom poskytnutá primeraná zdravotná starostlivosť zdravotným personálom školy/preškoleným odborným zamestnancom alebo iným zamestnancom na to určeným.

Kmeňová škola je povinná po návrate dlhodobo hospitalizovaného žiaka zabezpečiť jeho zaradenie do kmeňovej školy a kmeňovej triedy v súlade s platnou legislatívou. Pri návrate žiaka škola prihliada na jeho aktuálny zdravotný stav a dostupné odborné odporúčania od ošetrojúceho lekára a zariadenia poradenstva a prevencie. Triedny učiteľ zabezpečí informovanie pedagogických zamestnancov, ktorí žiakov vyučujú, o skutočnosti, že ide o návrat po dlhodobej hospitalizácii. Škola umožní žiakom adaptačné obdobie po návrate do školy, počas ktorého sa sleduje ich zaťaženie, schopnosť zapojiť sa do vyučovania a sociálne začlenenie sa do triedneho kolektívu.

Úpravy obsahu pre žiakov CHaZO

Základná škola/kmeňová škola

Obsah – Obsah vzdelávania u žiakov s CHaZO je v súlade s obsahom vzdelávania ostatných žiakov. Prispôsobuje sa tak, aby zohľadňoval stupeň zdravotného oslabenia alebo diagnózy a individuálne potreby žiakov. V nevyhnutnom rozsahu upraví tempo a organizáciu výchovno-vzdelávacieho procesu, rozsah vzdelávacích požiadaviek a obsahu vzdelávania. Úpravy sa realizujú v rámci bežného vyučovania alebo prostredníctvom individuálneho vzdelávacieho plánu, ak je to odôvodnené odporúčaním zariadenia poradenstva a prevencie. Odporúča sa tiež postupné zvyšovanie nárokov na výkony žiakov, koordinácia požiadaviek medzi vyučujúcimi jednotlivých predmetov, poskytovanie predĺženého času na vypracovanie úloh alebo písomných prác. V prípade potreby sa zapoja odborní zamestnanci školy. Pri vzdelávaní žiaka, ktorý je dlhodobo chorý alebo zdravotne oslabený, sa obsah výchovy a vzdelávania prispôsobuje jeho aktuálnym možnostiam.

Výber učiva a redukcia rozsahu sa realizuje s ohľadom na aktuálny zdravotný stav žiaka a jeho individuálne potreby. Žiak má poskytnutý dlhší čas na splnenie úloh, učivo má rozdelené na menšie celky. Formy písomného overovania vedomostí majú redukovaný rozsah a žiak má väčšiu časovú dotáciu na ich vypracovanie s dôrazom na rešpektovanie možnej zvýšenej únavy

a vyčerpania. Vo výchovno-vzdelávacom procese sa žiak vzdeláva po návrate do kmeňovej školy prostredníctvom menej zaťažujúcich aktivít s dostatočným časom na adaptáciu, pričom kľúčovým aspektom je zdravotný stav dieťaťa. Je vhodná podpora vizuálnymi materiálmi alebo technológiami.

Základná škola pri zdravotníckom zariadení

Základnú školu pri zdravotníckom zariadení navštevujú výlučne žiaci, ktorých zdravotný stav si vyžaduje neodkladnú hospitalizáciu, ktorých zdravotný stav si vyžaduje akútnu medicínsku intervenciu, žiaci s oslabeným zdravím na odporúčanie lekára. Ide o školu fluktuáčného charakteru, v ktorej sa zloženie žiakov počas školského roka priebežne mení. Vzdelávanie sa realizuje za plnej účasti ošetrojúceho lekára, psychológa, fyzioterapeuta a špeciálneho pedagóga.

Škola realizuje výchovno-vzdelávací proces v priestoroch zdravotníckeho zariadenia: nemocnice, liečebne, kúpeľov, ozdravovne, sanatória. Žiak, ktorý je hospitalizovaný v zdravotníckom zariadení a zaradený do výchovno-vzdelávacieho procesu školy pri zdravotníckom zariadení, je zároveň aj žiakom svojej kmeňovej školy. Do prostredia kmeňovej školy sa vráti hneď, ako to umožní jeho zdravotný stav, bezprostredne po prepustení zo zdravotníckeho zariadenia, respektíve po rekonvalescencii v domácom prostredí.

Prežívanie žiakov je výrazne ovplyvnené mnohými faktormi ako samota či vplyv choroby. Môžu prežívať smútok, strach z nového, nepoznaného prostredia nemocnice, strach z lekárov, liečebných zákrokov a v neposlednom rade aj strach zo smrti. Pri úzkostných prejavoch sa uprednostňuje komunikácia v menších skupinách, pri impulzívnych prejavoch štruktúrovaná komunikácia s jasnými pravidlami.

Úpravy obsahu pre žiakov CHaZO

Obsah - Obsah vzdelávania u žiakov s CHaZO je v súlade s obsahom vzdelávania ostatných žiakov. Mení sa jeho rozsah s prihliadnutím na liečebný proces a zdravotný stav. Prispôsobuje sa tak, aby zohľadňoval stupeň zdravotného oslabenia alebo diagnózy a ich individuálne potreby. Žiaci sa vzdelávajú podľa upraveného rozsahu výchovy a vzdelávania v závislosti od zdravotného stavu a oddelenia na ktorom sú hospitalizovaní s redukovaným počtom vyučovacích hodín. Vyučovanie prebieha podľa stanoveného rozvrhu vo vyučovacích blokoch. Vyučovanie žiakov chorých alebo zdravotne oslabených v škole sa upriamuje primárne na

vzdelávacie oblasti Jazyk a komunikácia, Matematika a informatika. V prípade, že to zdravotný stav žiakov a liečebný proces umožní, žiaci sa vzdelávajú aj vo vzdelávacích oblastiach Človek a príroda, Človek a spoločnosť, Človek a svet práce, Umenie a kultúra, Zdravie a pohyb v rámci svojich individuálnych možností. Žiakom chorým alebo zdravotne oslabeným, ktorí majú súčasne mentálne postihnutie, sa obsah vzdelávania upravuje v súlade so zdravotným stavom a stupňom mentálneho postihnutia a v súlade so Štátnym vzdelávacím programom pre základné vzdelávanie na 1 až 4 hodiny denne.

Úprava hodnotenia pre žiakov CHaZO

Základná škola/kmeňová škola, základná škola pri zdravotníckom zariadení

Hodnotenie – Úpravy hodnotenia sa zameriavajú na to, aby žiaci neboli penalizovaní za dôsledky ochorenia, liečby alebo zníženej výkonnosti spôsobenej zdravotným stavom. Cieľom je sledovať udržateľný pokrok a návrat k vzdelávaniu bez neprimeraného tlaku na dobiehanie učiva. Hodnotí sa proces učenia, zapojenie sa do činností a schopnosť využívať naučené postupy, nielen aktuálny výkon v procese hodnotenia. U žiakov sa systematicky uplatňujú úpravy hodnotenia, ktoré sa týkajú najmä formy overovania výkonu, rozsahu učiva, časových podmienok a spôsobu zaznamenávania pokroku. Uprednostňujú sa rôzne formy a kombinácie hodnotenia, najmä slovné hodnotenie, portfóliové hodnotenie a priebežná formatívna spätná väzba.

Súčasťou procesu hodnotenia je aj priebežné sledovanie emočnej stability, miery únavy a sociálneho začlenenia žiakov, keďže tieto faktory významne ovplyvňujú ich schopnosť učiť sa. Zistenia sa využívajú na úpravu tempa a obsahu vzdelávania, nie na sankčné hodnotenie výkonu. Hodnotenie žiaka po návrate z dlhodobej hospitalizácie zohľadňuje jeho aktuálne možnosti a zdravotný stav. Žiak nie je povinný bezprostredne po návrate preukazovať zvládnutie celého zameškaného učiva. Pri hodnotení sa overuje učivo nevyhnutné pre ďalšie vzdelávanie.

Priebežné hodnotenie žiakov by malo byť stručné, zrozumiteľné a výstižné. Obsahovo sa zameriava na opis miery nadobudnutia spôsobilosti, ako aj na návrh ďalšieho postupu. V prípade dlhodobej hospitalizácie žiakov v zdravotníckom zariadení je kmeňovej škole odosielaná písomná správa pre triedneho učiteľa s informáciami o priebehu výučby a dosiahnutých výsledkoch žiakov v škole pri zdravotníckom zariadení a ukážky prác žiakov. Základná škola pri zdravotníckom zariadení nevydáva vysvedčenie. Úpravu hodnotenia

navrhuje zariadenie poradenstva a prevencie a riadi sa podľa metodického pokynu na hodnotenie žiakov.

1. Úpravy formy overovania výkonu

- Priebežné overovanie porozumenia počas vyučovania;
- kratšie a častejšie overovania učiva;
- ústne overenie alebo praktická ukážka zvládnutia učiva;
- neočakáva sa a neuplatňujú sa rozsiahle písomné práce alebo komplexné preskúšavanie;
- pri hodnotení sa využíva zbierka prác žiaka, dokumentácia pokroku v čase, záznamy o absolvovaných témach.

2. Úpravy podmienok hodnotenia

- Predĺžený čas na vypracovanie úloh;
- možnosť rozdeliť hodnotenie na viac častí;
- individuálne tempo návratu k bežnej záťaži.

3. Rozsah hodnoteného učiva

- Hodnotenie prednostne z kľúčových výstupov;
- dočasné obmedzenie hodnotenia z menej podstatných tém;
- presun niektorých hodnotených častí učiva na neskoršie obdobie.

4. Úpravy spôsobu hodnotenia

- Nezohľadňuje znížený výkon spôsobený únavou alebo liečbou;
- zdravotné obmedzenia sa nepremietajú do známky.

5. Väzba na školu pri zdravotníckom zariadení

- Žiaci základnej školy, ktorí boli vzdelávaní v škole pri zdravotníckom zariadení, sa hodnotia v kmeňovej škole;
kmeňová škola v plnej miere zohľadňuje priebežné hodnotenie, pedagogickú dokumentáciu a odporúčania školy pri zdravotníckom zariadení;
- pri návrate žiaka do kmeňovej školy sa uplatňuje adaptačné obdobie, počas ktorého sa hodnotenie zameriava prednostne na sledovanie adaptácie, zaťaženia a postupného návratu k vzdelávaciemu procesu.

Ciele v oblasti podpory duševného zdravia žiakov chorých alebo zdravotne oslabených:

Podporovať duševné zdravie a adaptáciu chorých a zdravotne oslabených žiakov na ich ochorenie a zvyšovať ich odolnosť voči negatívnym psychickým reakciám v školskom prostredí. Žiakov s emocionálnymi a duševnými poruchami je potrebné vnímať multidisciplinárne s dominantnou úlohou pedopsychiatra, psychoterapeuta a psychológa. Preto je u žiakov chorých alebo zdravotne oslabených dôležité:

- vedieť včasne identifikovať prejavy stresu, úzkosti, depresívnych symptómov či psychosomatických ťažkostí;
- vyjadrovať obavy, pocity strachu, bolesť či frustráciu včas;
- prejavovať sebadôveru, pocit, istoty a odolnosť v stresových situáciách primerane k svojmu veku a zdravotnému stavu;
- predchádzať pocitom izolácie, osamelosti alebo sociálneho vylúčenia;
- vedieť realisticky plánovať činnosti a optimálne zvládať sebariadenie;
- budovať zdravé návyky a vnútorné zdroje;
- začleniť sa do kolektívu a k bežným aktivitám po návrate do kmeňovej školy ;
- posilniť sebadôveru a pocit úspechu ;
- regulovať svoje preťaženie, frustráciu a stratu záujmu o vzdelávanie sa;
- zosúladiť školské nároky s odporúčaniami lekárov a terapeutov;
- vyjadrovať vlastné pocity .

OSOBITOSTI VÝCHOVY A VZDELÁVANIA ŽIAKOV S TELESNÝM POSTIHNUTÍM (TP)

Žiaci s telesným postihnutím (ďalej len TP) **plnia rovnaké ciele výchovy a vzdelávania** ako žiaci bez zdravotného znevýhodnenia s prihliadnutím na ich fyzické možnosti vyplývajúce z telesného oslabenia.

Vzdelávanie žiakov s TP upravuje Štátny vzdelávací program pre základné vzdelávanie, Katalóg podporných opatrení a Metodická príručka pre prácu so žiakmi so zdravotným znevýhodnením a všeobecným intelektovým nadaním. Štátny vzdelávací program pre základné vzdelávanie určuje, čo je cieľom a obsahom základného vzdelávania, pomenúva minimálny učebný výstup, Katalóg podporných opatrení definuje oblasť podpory žiakov a metodická príručka uvádza postupy práce so žiakmi s TP.

Rámcový učebný plán pre žiakov s TP

Žiaci s TP sa vzdelávajú podľa:

- rámcového učebného plánu pre základné školy, školy a triedy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami s vyučovacím jazykom slovenským, alebo
- rámcového učebného plánu pre základné školy s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny a pre školy a triedy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, alebo
- rámcového učebného plánu pre základné školy s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny a školy a triedy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny.

Všetky edukačné aktivity je potrebné realizovať s ohľadom na druh a stupeň TP žiakov a zohľadňovať ich individuálne možnosti.

Rozvíjanie spôsobilostí u žiakov s TP

Okrem plnenia cieľov výchovy a vzdelávania Štátneho vzdelávacieho programu pre základné vzdelávanie je potrebné u žiakov s TP rozvíjať spôsobilosti:

- v maximálne možnej miere konať samostatne v bežných každodenných aktivitách a vo vyučovacom procese;⁵⁷

⁵⁷Doménová gramotnosť: Zdravotná a pohybová gramotnosť. Prierezové gramotnosti: Čitateľská gramotnosť, Digitálna gramotnosť; Finančná gramotnosť; Občianska gramotnosť.

- používať kompenzačné pomôcky;⁵⁸
- prispôbovať činnosti svojim možnostiam bez pocitu menejcennosti;⁵⁹
- ovládať starostlivosť o vlastný zdravotný stav a súvisiacu odbornú komunikáciu;⁶⁰
- bezpečne sa prispôbiť fyzickým požiadavkám priestorov;⁶¹
- manažovať tvorbu svojho plánu podpory na základe vlastných potrieb;⁶²
- reálne plánovať ďalšie vzdelávanie a profesijnú cestu na základe poznania svojich silných stránok a limitov vyplývajúcich z TP.⁶³

Stanovovanie cieľov a obsahu výučby a pomenovanie očakávaných výsledkov zo vzdelávania pre žiakov s TP sa upravuje v súlade s výsledkami diagnostických vyšetrení a podľa individuálnych potrieb a potenciálu. V prípade, ak majú žiaci s TP aj iné zdravotné znevýhodnenie alebo nadanie, pri plánovaní a realizácii výchovno-vzdelávacieho procesu sa komplexne zohľadňujú špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby a zároveň osobitosti, ktoré vznikajú ich vzájomným pôsobením a ovplyvňujú celkový profil žiaka.

Úpravy obsahu a hodnotenia pre žiakov s TP

Obsah - Základný obsah vzdelávania žiakov s TP je v súlade s obsahom vzdelávania ostatných žiakov. Ciele pre žiakov s TP sa dosahujú spoločne s ostatnými žiakmi a žiaci s TP sa nevyčleňujú pri dosahovaní cieľov.

Hlavným cieľom úpravy učebného obsahu žiakov s TP je predovšetkým systematicky rozvíjať:

- komunikačnú schopnosť a grafomotorické zručnosti;
- pohybové zručnosti.

1. Komunikačné schopnosti a grafomotorické zručnosti

Komunikácia a interakcia

- Využívať efektívne formy verbálnej aj neverbálnej komunikácie s ohľadom na motorické možnosti rečových orgánov;

⁵⁸ Doménová gramotnosť: Zdravotná a pohybová gramotnosť.

⁵⁹ Prierezová gramotnosť: Sociálna a emocionálna gramotnosť.

⁶⁰ Doménová gramotnosť: Zdravotná a pohybová gramotnosť.

⁶¹ Doménová gramotnosť: Zdravotná a pohybová gramotnosť.

⁶² Prierezové gramotnosti: Občianska gramotnosť; Sociálna a emocionálna gramotnosť.

⁶³ Prierezová gramotnosť: Sociálna a emocionálna gramotnosť

- uplatňovať v praxi asistenčné technológie a prostriedky alternatívnej a augmentatívnej komunikácie pri neschopnosti zrozumiteľnej reči;
- regulovať dýchanie a fonačný prúd vzduchu počas hovoreného prejavu;
- formulovať svoje potreby a požiadavky jasne a zrozumiteľne v školskom aj spoločenskom prostredí.

Grafomotorika a písanie

- Udržiavať optimálny funkčný sed a polohu tela pri grafickej činnosti s využitím kompenzačného nábytku;
- funkčne uchopiť písací nástroj alebo ho fixovať pomocou špeciálnych násadiiek a úchopových pomôcok;
- realizovať plynulý grafický pohyb na rôznych formátoch papiera alebo s využitím digitálnej plochy;
- koordinovať zrak a pohyb ruky pri písaní, obťahovaní a kreslení jednoduchých tvarov;
- využívať klávesnicu alebo alternatívne vstupy do PC ako plnohodnotnú náhradu písania rukou pri ťažkom postihnutí horných končatín.

2. Rozvíjanie pohybových zručností

Motorika a držanie tela

- Udržiavať v rámci svojich možností správne a funkčné držanie tela pri rôznych činnostiach;
- vykonávať cielené relaxačné a uvoľňovacie cvičenia na zníženie svalového napätia alebo aktiváciu svalstva;
- koordinovať pohyby hlavy, trupu a končatín pri zmene polohy alebo pri presune;
- uplatňovať základné návyky správneho dýchania pri fyzickej záťaži aj v pokoji.

Priestorová orientácia a mobilita

- Orientovať sa v priestore školy a jej okolí;
- ovládať techniku jazdy na vozíku alebo chôdze s kompenzačnými pomôckami bezpečne a s ohľadom na prekážky v prostredí;
- odhadovať vzdialenosť a smer pohybu k určenému cieľu;
- zvládať bezpečné pády a následné zaujatie východiskovej polohy alebo privolanie pomoci.

Manipulačné zručnosti a sebaobsluha

- Manipulovať s predmetmi dennej potreby a školskými pomôckami;
- praktizovať sebaobslužné úkony s maximálnou mierou samostatnosti;
- usmerňovať asistenta počas vykonávania náročnejších pohybových úkonov.

Úpravy obsahu môžu byť realizované počas celého výchovno-vzdelávacieho procesu a/alebo prostredníctvom konkrétneho vyučovacieho predmetu v rámci disponibilných hodín a sú rozpracované v metodickej príručke. Obsah sa plánuje tak, aby dospeli okolo žiakov nevykonávali činnosti namiesto žiakov z dôvodu časovej tiesne.

Vzdelávanie žiakov s TP sa zameriava aj na osvojenie si stratégií riadenia podpory a sociálnu autonómiu, čo v súhrne umožňuje žiakovi prekonávať fyzické bariéry a aktívne participovať na vzdelávaní i spoločenskom živote. Obsah sa plánuje počas celého výchovno-vzdelávacieho procesu.

Riadenie podpory

- Rešpektovať individuálne limity fyzickej záťaže;
- uplatňovať techniky prevencie kognitívnej a motorickej únavy;
- aktívne riadiť poskytovanú asistenciu prostredníctvom jasných a vekovo primeraných inštrukcií pre asistenta alebo rovesníka;
- vyhodnocovať funkčnosť a technický stav svojich kompenzačných a asistenčných pomôcok a signalizovať potrebu ich údržby alebo úpravy;
- navrhovať úpravy bezprostredného pracovného a vzdelávacieho prostredia ;
- rozlišovať medzi úkonmi, ktoré vyžadujú pomoc druhej osoby, a úkonmi, ktoré žiaci dokážu realizovať samostatne s využitím náhradných stratégií.

Sociálna autonómia

- Vysvetliť podstatu a prejavy svojho telesného znevýhodnenia rovesníkom a dospelým spôsobom, ktorý podporuje vzájomné porozumenie a rešpekt;
- komunikovať svoje potreby a práva na úpravu vzdelávania asertívne, bez pocitu osobného zlyhania;
- využívať špecifické prístupové funkcie informačných technológií ako nástroj na prekonávanie bariér v písomnom prejave a v prístupe k informáciám;

- aplikovať náhradné riešenia pri riešení problémových situácií v prostredí, ktoré nespĺňa podmienky bezbariérovosti;
- budovať si pozitívny sebaobraz založený na rozvoji vlastných silných stránok, ktoré nie sú limitované telesným postihnutím.

Hodnotenie - Pri hodnotení žiakov s TP sa zohľadňuje vplyv telesného postihnutia na pohybové schopnosti, manipuláciu s pomôckami, tempo práce a únavu, pričom sa hodnotí miera dosiahnutia očakávaných učebných výstupov, nie fyzické obmedzenia žiaka. Pri hodnotení sa dôsledne oddeľuje hodnotenie učebného výkonu od hodnotenia zdravotného stavu alebo pohybových limitov. Hodnotí sa najmä to, ako žiak rozumie učivu a či sa zapája do vzdelávacích činností na základe svojich možností a schopností.

Hodnotenie sa zameriava na rozvoj funkčných spôsobilostí, a tiež schopnosť pracovať samostatne s primeranou podporou, používať kompenzačné pomôcky, bezpečne sa pohybovať v prostredí školy, spolupracovať v kolektíve a aktívne sa podieľať na plánovaní vlastnej podpory.

U žiakov s TP sa systematicky uplatňujú úpravy hodnotenia, ktoré sa týkajú najmä formy overovania výkonu, časových podmienok, možností prezentácie výstupov a používania kompenzačných a asistenčných technológií. Spôsob hodnotenia vychádza z odporúčaní zariadenia poradenstva a prevencie, je súčasťou pedagogickej podpory alebo individuálneho vzdelávacieho programu žiaka a je v súlade s kapitolou Hodnotenie žiakov v základnom vzdelávaní Štátneho vzdelávacieho programu pre základné vzdelávanie a platnou legislatívou.

Úpravy hodnotenia sa zameriavajú na odstránenie fyzických bariér, ktoré by bránili žiakovi preukázať vedomosti a zručnosti. Cieľom je hodnotiť to, čo žiak vie a dokáže, nie to, čo mu telesné postihnutie neumožňuje vykonať bežným spôsobom.

1. Úpravy formy overovania výkonu

- Preferencia ústnej odpovede alebo odpovede s využitím komunikačných tabuliek a prístrojov augmentatívnej a alternatívnej komunikácie pri narušenej schopnosti reči;
- využívanie asistenčných technológií ako rovnocennej formy vyjadrenia vedomostí;
- kompenzácia písania rukou a kreslenia prácou na digitálnom zariadení alebo diktovaním odpovedí druhej osobe;
- teoretické overenie postupu pri činnostiach, ktoré žiak nemôže vykonať motoricky.

2. Úpravy podmienok hodnotenia

- Individuálne predĺžený čas v závislosti od miery motorického postihnutia;
- zaradenie prestávok na polohovanie, relaxáciu alebo fyziologické potreby bez započítania do limitu;
- rozdelenie úloh na menšie časti s cieľom predchádzať kognitívnemu vyčerpaniu;
- prispôbenie prostredia, vrátane výšky nábytku, sklonu pracovnej plochy a optimálneho osvetlenia.

3. Úpravy spôsobu hodnotenia

- Nehodnotenie estetiky písma, úrovne kresby ani grafického spracovania úloh;
- pri ústnej odpovedi nehodnotenie výslovnosti ani plynulosti, pokiaľ je obsah zrozumiteľný;
- pri hodnotení stratégií a sebaobhajoby sa pozitívne zohľadňuje schopnosť žiaka iniciovať úpravu úlohy alebo potrebnej asistencie pri jej riešení.
- nepenalizovanie pomalého tempa pri vykonávaní úkonov a zaznamenávaní myšlienok.

Ciele v oblasti podpory duševného zdravia žiakov s TP:

Škola vytvára inkluzívne a podporujúce prostredie, ktoré posilňuje duševné zdravie žiakov s TP, pomáha im akceptovať svoju odlišnosť a prekonávať každodenné prekážky spojené s fyzickými obmedzeniami. U žiaka s TP je dôležité:

- akceptovať vlastnú identitu so zreteľom na silné stránky aj fyzické limity bez znižovania sebahodnoty;
- získavať kompetencie a príležitosti na samostatné rozhodovanie a konanie, najmä v období dospievania, aby sa posilnila potreba nezávislosti;
- cítiť sa prijatý rovesníkmi a komunitou školy, čím sa znižuje riziko pocitov izolácie a osamelosti vyplývajúcich z obmedzenej pohybovej slobody alebo závislosti od pomoci iných;
- rozvíjať stratégie zvládania frustrácie a úzkosti súvisiacej s fyzickými a environmentálnymi prekážkami, vrátane efektívneho vyhľadávania a prijímania pomoci.

OSOBITOSTI ŽIAKOV SO ZRAKOVÝM POSTIHNUTÍM (ZP)

Žiaci so zrakovým postihnutím (ďalej len ZP) **plnia rovnaké ciele výchovy a vzdelávania** ako žiaci bez zdravotného znevýhodnenia s prihliadnutím na ich individuálne možnosti, schopnosti a limity.

Vzdelávanie žiakov so ZP upravuje Štátny vzdelávací program pre základné vzdelávanie, Katalóg podporných opatrení a Metodická príručka pre prácu so žiakmi so zdravotným znevýhodnením a všeobecným intelektovým nadaním. Štátny vzdelávací program pre základné vzdelávanie určuje, čo je cieľom a obsahom základného vzdelávania, pomenúva minimálny učebný výstup, Katalóg podporných opatrení definuje oblasť podpory žiakov a metodická príručka uvádza postupy práce so žiakmi so ZP.

Rámcový učebný plán pre žiakov so ZP

Žiaci so ZP sa vzdelávajú podľa:

- rámcového učebného plánu pre základné školy, školy a triedy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami s vyučovacím jazykom slovenským, alebo
- rámcového učebného plánu pre základné školy s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny a pre školy a triedy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, alebo
- rámcového učebného plánu pre základné školy s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny a školy a triedy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny.

Všetky edukačné aktivity je potrebné realizovať s ohľadom na druh a stupeň poškodenia zraku žiakov a zohľadňovať ich individuálne možnosti.

Rozvíjané spôsobilosti u žiakov so ZP

Okrem plnenia cieľov výchovy a vzdelávania Štátneho vzdelávacieho programu pre základné vzdelávanie je potrebné u žiakov so ZP rozvíjať spôsobilosti:

- efektívne využívať funkčný zrak a ostatné zmysly;⁶⁴

⁶⁴ Doménová gramotnosť: Spoločenskovedná gramotnosť; Technická a profesijná gramotnosť, Zdravotná a pohybová gramotnosť. Prierezové gramotnosti: Sociálna a emocionálna gramotnosť.

- bezpečne sa pohybovať a orientovať v priestore;⁶⁵
- efektívne komunikovať a využívať náhradné komunikačné formy;⁶⁶
- viesť autonómny život;⁶⁷
- využívať stratégie pre profesijnú prípravu a pracovné uplatnenie;⁶⁸
- využívať kompenzačné stratégie a kompenzačné pomôcky.⁶⁹

Stanovovanie cieľov a obsahu výučby a pomenovanie očakávaných výsledkov zo vzdelávania pre žiakov so ZP sa upravuje v súlade s výsledkami diagnostických vyšetrení a podľa individuálnych potrieb a potenciálu. V prípade, ak majú žiaci s ZP aj iné zdravotné znevýhodnenie alebo nadanie, pri plánovaní a realizácii výchovno-vzdelávacieho procesu sa komplexne zohľadňujú špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby a zároveň osobitosti, ktoré vznikajú ich vzájomným pôsobením a ovplyvňujú celkový profil žiaka.

Úpravy obsahu a hodnotenia pre žiakov so ZP

Obsah - základný obsah vzdelávania sa u žiakov so ZP modifikuje tak, aby bol pre slabozrakých vizuálne a pre nevidiacich hmatovo a auditívne prístupný. Ciele pre žiakov so ZP sa dosahujú spoločne s ostatnými žiakmi a žiaci so ZP sa nevyčleňujú počas edukačných aktivít bez ohľadu na formu a miesto realizácie. Nevidiaci žiaci sa učia získavať a spracovávať informácie pomocou Braillovho písma, hmatových a reliéfnych pomôcok, zvukových nahrávok a špecializovaných technológií. Slabozrakým žiakom sa prispôsobuje forma vzdelávania. Súčasťou obsahu vzdelávania je aj podpora kompenzačných spôsobilostí najmä v oblasti práce s asistenčnými technológiami, v oblasti orientácie a mobility, komunikácie, sebaobsluhy, rozvoja zmyslovej efektivity. Do prierezových gramotností sa integrujú témy ako bezpečný pohyb, rozvoj sebapoznania, či efektívna komunikácia a spolupráca. Obsah sa plánuje tak, aby dospelí okolo žiakov nevykonávali činnosti namiesto žiakov z dôvodu časovej tiesne.

Hlavným cieľom úpravy učebného obsahu žiakov so ZP je predovšetkým systematicky rozvíjať:

1. senzorické zručnosti;

⁶⁵ Doménová gramotnosť: Zdravotná a pohybová gramotnosť.

⁶⁶ Doménová gramotnosť: Jazyková a komunikačná gramotnosť

⁶⁷ Doménová gramotnosť: Spoločenskovedná gramotnosť, Prierezová gramotnosť: Sociálna a emocionálna gramotnosť.

⁶⁸ Doménová gramotnosť: Technická a profesijná gramotnosť.

⁶⁹ Doménová gramotnosť: Jazyková a komunikačná gramotnosť, Informatická gramotnosť, Zdravotná a pohybová gramotnosť.

2. zručnosti pre osobný život a pracovné uplatnenie;
3. sociálne a komunikačné zručnosti;
4. digitálne zručnosti;
5. pohybové zručnosti;
6. zručnosti pre priestorovú orientáciu.

1. Senzorické zručnosti

- Využívať zachované zvyšky zraku pri komunikačných aktivitách a vizuálnej kontrole blízkeho prostredia;
- uplatňovať zrakové vnímanie pri manipulácii s predmetmi, grafomotorických činnostiach a práci s obrazovým materiálom;
- rozlišovať farby, tvary, veľkosti a vizuálne detaily predmetov a obrázkov;
- orientovať sa na ploche a v priestore pomocou vizuálnych podnetov;
- uplatňovať hmat a sluch pri porozumení komunikačným situáciám a orientácii v sociálnom prostredí;
- rozlišovať hmatom tvary, povrchy, materiály a ďalšie vlastnosti predmetov;
- manipulovať s reliéfnymi materiálmi a pomôckami s využitím hmatovej percepcie a jemnej motoriky;
- rozlišovať a lokalizovať zvuky v prostredí; rozlišovať vône, pachy a chute a využívať ich pri poznávaní prostredia.

2. Zručnosti pre osobný život a pracovné uplatnenie

- Vykonávať základné sebaobslužné činnosti v oblasti osobnej hygieny, obliekania a starostlivosti o vlastné veci;
- dodržiavať zásady stolovania a samostatne manipulovať s jedlom a nápojmi;
- udržiavať poriadok vo svojich veciach, učebných pomôckach a pracovnom priestore;
- vykonávať jednoduché domáce práce a činnosti súvisiace so starostlivosťou o domácnosť;
- používať základné školské pomôcky a pracovné nástroje pri bežných školských činnostiach;
- orientovať sa v čase a využívať základné časové údaje v každodenných situáciách;
- vyplniť jednoduché formuláre, dotazníky a podpísať sa vlastným podpisom;

- využívať kompenzačné a technické pomôcky pri činnostiach každodenného života a pri učení; využívať základné služby v spoločenskom prostredí primerane veku a situácii.

3. Sociálne a komunikačné zručnosti

- Komunikovať verbálne a primerane využívať neverbálne komunikačné prostriedky v rôznych sociálnych situáciách;
- nadväzovať a udržiavať sociálne kontakty prostredníctvom aktívneho počúvania, formulovania otázok a poskytovania primeraných odpovedí;
- čítať a písať text latinkou v primeranom zväčšení s využitím optických pomôcok a orientovať sa v písanom texte a základných informačných zdrojoch;
- čítať a písať Braillovým písmom s využitím vhodných pomôcok a podpísať sa vlastným podpisom v latinke;
- pracovať s obrázkami, grafickými alebo reliéfnymi zobrazeniami a interpretovať informácie z vizuálneho alebo hmatového materiálu;
- používať základné pravidlá spoločenskej komunikácie, požiadať o pomoc alebo ju zdvorilo odmietnuť a primerane komunikovať pri využívaní služieb v spoločenskom prostredí.

4. Digitálne zručnosti

- Využívať digitálne technológie a kompenzačné softvéry - čítače obrazovky, zväčšovače obrazovky, hlasový výstup a pod. na prístup k informáciám v prístupnej forme a na aktívne zapojenie do výchovno-vzdelávacieho procesu;
- ovládať počítač alebo notebook prostredníctvom klávesnice, klávesových skratiek, myši a individuálnych nastavení digitálneho prostredia;
- pracovať so súbormi a priečinkami a využívať digitálne nástroje na tvorbu, úpravu, ukladanie a prezentovanie digitálneho obsahu;
- využívať internet a digitálne komunikačné nástroje na vyhľadávanie informácií, komunikáciu a zdieľanie materiálov.

5. Pohybové zručnosti

- Uvedomovať si vlastné telo, jeho časti a funkcie a vnímať pohyb a telesné prežívanie ako súčasť sebapoznania a osobnostného rozvoja;
- udržiavať správne držanie tela a využívať primerané pohybové stereotypy, koordináciu a rovnováhu pri pohybových aktivitách a každodenných činnostiach;

- vykonávať základné lokomočné pohyby a pohybové činnosti s dôrazom na pohybovú istotu a kontrolu pohybu;
- zapájať sa do pohybových, rytmických a relaxačných aktivít s cieľom podporiť fyzické zdravie, psychickú pohodu a pozitívny vzťah k pohybu.

6. Zručnosti pre priestorovú orientáciu

- Prijímať, spracovávať a funkčne využívať informácie o priestore prostredníctvom zachovaných zmyslov pri orientácii v mikropriestore aj makropriestore;
- orientovať sa v známom prostredí a pohybovať sa bezpečne po trasách v triede, škole a jej okolí s využívaním orientačných bodov, znakov a bezpečnostných techník;
- využívať techniky samostatného pohybu a mobility ako trailing, bezpečnostné postoje a bielu palicu pri prekonávaní prekážok a pri pohybe v priestore;
- vytvárať mentálne predstavy o priestore, plánovať a opisovať trasu a prispôbovať pohyb meniacim sa podmienkam prostredia;
- primerane komunikovať o potrebe pomoci pri orientácii a spolupracovať so sprievodcom alebo inými osobami v priestore.

Tieto úpravy a rozšírenia obsahu môžu byť realizované počas celého výchovno-vzdelávacieho procesu a/alebo prostredníctvom konkrétneho vyučovacieho predmetu v rámci voliteľných (disponibilných) hodín.

Hodnotenie – Pri hodnotení žiakov so ZP sa zohľadňuje spôsob získavania informácií, využívanie zachovaných a náhradných zmyslov, tempo práce a miera potreby kompenzačných stratégií, pričom sa hodnotí miera dosiahnutia očakávaných učebných výstupov s ohľadom na reálne možnosti žiakov. Znížený výkon spôsobený obmedzeným prístupom k vizuálnym informáciám sa nehodnotí negatívne, ak žiaci preukazujú porozumenie učivu prostredníctvom alternatívnych spôsobov spracovania informácií. Úpravy hodnotenia sa zameriavajú na odstránenie bariér v prístupe k informáciám a k prejavu výkonu tak, aby žiaci mohli preukázať svoje vedomosti a zručnosti prostredníctvom kompenzačných stratégií.

U žiakov so zrakovým postihnutím sa systematicky uplatňujú úpravy hodnotenia, ktoré sa týkajú najmä formy overovania výkonu, prístupnosti hodnotiacich nástrojov, časových podmienok, spôsobu prezentácie výstupov a využívania kompenzačných a asistenčných technológií. Spôsob hodnotenia vychádza z odporúčaní zariadenia poradenstva a prevencie,

je súčasťou pedagogickej podpory alebo individuálneho vzdelávacieho programu žiaka a je v súlade s kapitolou Hodnotenie žiakov v základnom vzdelávaní Štátneho vzdelávacieho programu pre základné vzdelávanie a platnou legislatívou.

1. Úpravy formy overovania výkonu

- Využívanie digitálnych zariadení, hlasových výstupov, Braillovo písma alebo zväčšeného textu v súlade so zraťovými možnosťami žiakov;
- preferovanie ústneho overovania vedomostí v prípadoch, keď písomná forma predstavuje pre žiakov bariéru;
- možnosť prezentovať výstupy prostredníctvom zvukových nahrávok, projektov, modelov alebo praktických ukážok;
- kombinovanie viacerých foriem overovania výkonu s cieľom objektívne posúdiť mieru porozumenia učivu;
- akceptovanie alternatívnych spôsobov zápisu, najmä písania na počítači, používanie prístrojov na zápis Braillovo písma a diktovanie.

2. Úpravy podmienok hodnotenia

- Úprava časových podmienok, najmä predĺženie času, rozdelenie výkonu na viac častí a možnosť prestávok z dôvodu zrakovej alebo sluchovej únavy;
- Prispôsobenie hlučnosti prostredia, osvetlenia, tienenia, kontrastu, veľkosti predkladaného vizuálneho materiálu a usporiadania pracovného priestoru;
- zabezpečenie dostupnosti kompenzačných a asistenčných pomôcok počas hodnotenia;
- minimalizácia rušivých podnetov a zabezpečenie pokojného prostredia na výkon;
- jasné, slovne formulované inštrukcie bez odkazov na vizuálne podnety.

3. Úpravy spôsobu hodnotenia

- Zameranie hodnotenia na porozumenie obsahu, logiku riešenia a osvojené stratégie učenia, nie na formálnu úpravu písomného prejavu;
- nehodnotenie vizuálnej presnosti grafických, výtvarných alebo priestorových výstupov, ak je ovplyvnená zraťovým postihnutím;
- oddelenie hodnotenia obsahu od hodnotenia formy, a to písma, grafiky a úprav;
- zohľadňovanie individuálneho pokroku žiakov namiesto porovnávania s výkonom triedy;

- poskytovanie priebežnej formatívnej spätnej väzby zameranej na posilnenie samostatnosti a sebadôvery žiakov.

Ciele v oblasti podpory duševného zdravia žiakov so ZP:

Škola vytvára inkluzívne a podporujúce prostredie, ktoré posilňuje duševné zdravie žiakov so ZP, pomáha im akceptovať odlišnosť a prekonávať každodenné prekážky spojené s obmedzeniami, vyplývajúcimi z ich zdravotného znevýhodnenia. Preto je u žiakov so ZP dôležité:

- rozvíjať vyjadrovanie vlastných emócií a potrieb a porozumenie sebe, druhým aj svetu okolo;
- posilňovať sebaistotu, odolnosť a kompetentnosť prostredníctvom pozitívnych skúsenosti v sociálnych interakciách;
- rozvíjať samostatnosť a autonómiu, ako základ duševnej pohody;
- rozvíjať stratégie žiadania si alebo odmietania pomoci a podpory od okolia;
- rozvíjať stratégie nadväzovania a rozvíjania sociálnych kontaktov a vzťahov s rovesníkmi;
- rozvíjať stratégie na zvládnutie sociálno-emocionálnych výziev.

OSOBITOSTI VÝCHOVY A VZDELÁVANIA ŽIAKOV SO SLUCHOVÝM POSTIHNUTÍM (SP)

Žiaci so sluchovým postihnutím (ďalej len SP) **plnia rovnaké ciele výchovy a vzdelávania** ako žiaci bez zdravotného znevýhodnenia s prihliadnutím na ich individuálne možnosti, schopnosti a limity.

Vzdelávanie žiakov so SP upravuje Štátny vzdelávací program pre základné vzdelávanie, Katalóg podporných opatrení a Metodická príručka pre prácu so žiakmi so zdravotným znevýhodnením a všeobecným intelektovým nadaním. Štátny vzdelávací program pre základné vzdelávanie určuje, čo je cieľom a obsahom základného vzdelávania, pomenúva minimálny učebný výstup, Katalóg podporných opatrení definuje oblasť podpory žiakov a metodická príručka uvádza postupy práce so žiakmi so SP.

Rámcový učebný plán pre žiakov so SP

Žiaci so SP sa vzdelávajú podľa:

- rámcového učebného plánu pre základné školy, školy a triedy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami s vyučovacím jazykom slovenským, alebo
- rámcového učebného plánu pre základné školy s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny a pre školy a triedy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny, alebo
- rámcového učebného plánu pre základné školy s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny a školy a triedy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny.

V prípade, že majú žiaci so SP stredný alebo ťažký alebo hlboký stupeň mentálneho postihnutia vzdelávajú sa podľa rámcového učebného plánu pre žiakov so stredným, ťažkým alebo hlbokým stupňom mentálneho postihnutia a žiakov so stredným, ťažkým alebo hlbokým stupňom mentálneho postihnutia v kombinácii s iným zdravotným znevýhodnením a obsahu vzdelávania určeného pre žiakov so stredným a ťažkým alebo hlbokým stupňom mentálneho postihnutia. Výchova a vzdelávanie žiakov so SP v kombinácii s iným zdravotným znevýhodnením sa uskutočňuje aj v zmysle úprav obsahu pre pridružené zdravotné znevýhodnenie.

Všetky edukačné aktivity je potrebné realizovať s ohľadom na druh, typ a stupeň straty sluchu žiaka a zohľadňovať jeho individuálne možnosti.

Rozvíjané spôsobilosti u žiakov so SP

Okrem plnenia cieľov výchovy a vzdelávania Štátneho vzdelávacieho programu pre základné vzdelávanie je potrebné u žiakov so SP rozvíjať spôsobilosti:

- používať primeranú komunikačnú formu, najmä hovorený jazyk, posunkový jazyk, písmo, prstové znaky alebo ich kombinácie, uplatňovať primeranú zručnosť v odzeraní;⁷⁰
- aktívne si pýtať informácie ;⁷¹
- efektívne využívať zrak ako hlavný zdroj informácií;⁷²
- orientovať sa v priestore, situáciách a sociálnych interakciách pomocou vizuálnych podnetov;⁷³
- využívať kompenzačné pomôcky, a to najmä načúvacie prístroje, kochleárny implantát, FM systém a iné;⁷⁴
- ovládať digitálne nástroje, ktoré podporujú komunikáciu a učenie;⁷⁵
- riešiť bežné technické situácie spojené s využívaním kompenzačných pomôcok a digitálnych nástrojov;⁷⁶
- vnímať a interpretovať sociálne signály, ktoré nemusia byť dostupné cez sluch;⁷⁷
- používať komunikačné stratégie, ktoré kompenzujú obmedzený prístup k auditívnym informáciám;⁷⁸

⁷⁰ Doménová gramotnosť: Jazyková a komunikačná gramotnosť. Prierezová gramotnosť: Vizuálna gramotnosť, Čitateľská gramotnosť, Sociálna a emocionálna gramotnosť.

⁷¹ Doménová gramotnosť: Jazyková a komunikačná gramotnosť. Prierezová gramotnosť: Sociálna a emocionálna gramotnosť.

⁷² Doménová gramotnosť: Jazyková a komunikačná gramotnosť. Prierezová gramotnosť: Čitateľská gramotnosť, Vizuálna gramotnosť.

⁷³ Doménová gramotnosť: Jazyková a komunikačná gramotnosť. Prierezová gramotnosť: Vizuálna gramotnosť, Sociálna a emocionálna gramotnosť.

⁷⁴ Metakognícia. Doménová gramotnosť: Jazyková a komunikačná gramotnosť. Prierezové gramotnosti: Vizuálna gramotnosť, Digitálna gramotnosť, Sociálna a emocionálna gramotnosť.

⁷⁵ Doménová gramotnosť: Jazyková a komunikačná gramotnosť. Prierezové gramotnosti: Vizuálna gramotnosť, Čitateľská gramotnosť, Digitálna gramotnosť.

⁷⁶ Doménová gramotnosť: Technická a profesijná gramotnosť, Digitálna gramotnosť.

⁷⁷ Doménová gramotnosť: Jazyková a komunikačná gramotnosť. Prierezová gramotnosť: Sociálna a emocionálna gramotnosť

⁷⁸Metakognícia. Doménová gramotnosť: Jazyková a komunikačná gramotnosť. Prierezové gramotnosti: Vizuálna gramotnosť, Digitálna gramotnosť, Sociálna a emocionálna gramotnosť.

- samostatne pracovať so slovníkmi a inými dostupnými zdrojmi informácií;⁷⁹
- orientovať sa v bežných životných situáciách, kde môže byť komunikácia náročná;⁸⁰
- komunikovať s ľuďmi, ktorí nepoznajú posunkový jazyk;⁸¹
- reálne plánovať ďalšie vzdelávanie a profesijnú cestu na základe poznania svojich silných stránok a limitov vyplývajúcich zo SP s cieľom dosiahnuť udržateľné uplatnenie na trhu práce.⁸²

Stanovovanie cieľov a obsahu výučby a pomenovanie očakávaných výsledkov zo vzdelávania pre žiakov so SP sa upravuje v súlade s výsledkami diagnostických vyšetrení a podľa individuálnych potrieb a potenciálu. V prípade, ak majú žiaci so SP aj iné zdravotné znevýhodnenie alebo nadanie, pri plánovaní a realizácii výchovno-vzdelávacieho procesu sa komplexne zohľadňujú špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby a zároveň osobitosti, ktoré vznikajú ich vzájomným pôsobením a ovplyvňujú celkový profil žiaka. Pri tejto skupine žiakov je potrebné prihliadať aj na sluchový status zákonných zástupcov a ďalších členov rodiny, pretože ovplyvňuje identifikáciu žiaka, komunikačné prostredie a podporu, ktorú môže žiak v domácom prostredí využívať. V prípade potreby žiakov so SP škola zabezpečí tlmočníka posunkového jazyka.

Úpravy obsahu a hodnotenia pre žiakov so SP

Obsah – Základný obsah vzdelávania žiakov so SP je v súlade s obsahom vzdelávania ostatných žiakov. Obsah vzdelávania je potrebné prispôbiť tak, aby bol zrozumiteľný a dostupný pre žiakov so SP. Obsah a rozsah učiva a štylistiku textu učiva je potrebné prispôbiť možnostiam a schopnostiam žiakov so SP. Zručnosti vyžadujúce počúvanie a reč sú prispôbené individuálnym schopnostiam žiakov. Požiadavky, ktoré si vyžadujú auditívnu skúsenosť, ktoré súvisia s výslovnosťou, intonáciou, spevom, hrou na hudobné nástroje a niektoré cvičenia na telesnej výchove sa upravujú alebo vypúšťajú podľa druhu a stupňa straty sluchu. Druhý cudzí jazyk sa spravidla nezaraďuje.

⁷⁹Doménová gramotnosť: Jazyková a komunikačná gramotnosť. Prierezová gramotnosť: Čitateľská gramotnosť.

⁸⁰Metakognícia. Doménová gramotnosť: Jazyková a komunikačná gramotnosť. Prierezová gramotnosť: Občianska gramotnosť.

⁸¹Doménová gramotnosť: Jazyková a komunikačná gramotnosť. Prierezová gramotnosť: Sociálna a emocionálna gramotnosť.

⁸²Metakognícia. Doménová gramotnosť: Technická a profesijná gramotnosť.

Hlavným cieľom úpravy učebného obsahu žiakov so SP je predovšetkým systematicky rozvíjať:

1. zmyslové vnímanie;
2. komunikačné schopnosti;
3. sociálno-komunikačné zručnosti.

1. Zmyslové vnímanie

- Uplatňovať zrakové a hmatové vnímanie, podľa individuálnych možností žiakov;
- využívať zvyšky sluchu a sluchové pomôcky na rozlišovanie zvukov, tónov, rytmu a intonácie, podľa individuálnych možností žiakov;
- rozpoznávať a identifikovať zvuky v rôznych podmienkach, a to v tichu, v hluku a pri rôznych vzdialenostiach, aj s využitím vibrácií a zraku;
- rozpoznávať a zapamätať si známe zvukové sekvencie;
- podľa možností rozlišovať podobné hlásky s cieľom rozvíjať fonemický sluch;
- vnímať hudbu cez sluch, vibrácie a zrak;
- reagovať na zvukové podnety v komunikácii.

2. Komunikačné schopnosti

- Uplatňovať komunikačné zručnosti v hovorenom jazyku, posunkovom jazyku alebo kombinovaných formách, podľa individuálnych možností žiakov;
- rozširovať kvantitatívnu a kvalitatívnu stránku slovnéj zásoby;
- uplatňovať komunikačnú schopnosť s rozličnými aktérmi komunikácie, v rozličných prostrediach;
- získavať a uplatňovať potrebnú odbornú slovnú zásobu;
- uplatňovať odzveranie a iné komunikačné formy, podľa individuálnych možností;
- uplatňovať základy slovenského posunkového jazyka a jeho gramatiku, podľa individuálnych možností žiakov;
- vyjadrovať svoje myšlienky a potreby vhodnými komunikačnými formami;
- používať slovníky a pracovať so zdrojmi informácií;
- vyhľadávať, triediť a kriticky hodnotiť informácie vrátane internetových zdrojov;
- ovládať komunikačné stratégie.

3. Sociálno-komunikačné zručnosti

- Používať sluchové a kompenzačné pomôcky;

- vstupovať do sociálnych situácií, byť sebavedomý a zvládať frustráciu z komunikačných a informačných bariér;
- porozumieť svojmu zdravotnému znevýhodneniu a jeho dôsledkom;
- upozorniť na svoje potreby v komunikácii;
- poznať dostupné služby, najmä tlmočníkov, občianske združenia, titulkovanie a ďalšie;
- komunikovať bez strachu a neistoty.

Tieto úpravy a rozšírenia obsahu môžu byť realizované počas celého výchovno-vzdelávacieho procesu a/alebo prostredníctvom konkrétneho vyučovacieho predmetu v rámci voliteľných (dostupných) hodín. Namiesto predmetu hudobná výchova sa zaraďujú vyučovacie predmety zamerané na rytmicko-pohybovú výchovu, dramatickú výchovu a sluchovú výchovu. Ak majú žiaci so sluchovým postihnutím vyučovacím predmetom hudobná výchova, obsah a rozsah učiva je potrebné prispôbiť možnostiam a schopnostiam žiakov so SP, prípadne sa môže doplniť o obsah vyučovacích predmetov zameraných na rytmicko-pohybovú výchovu a/alebo dramatickú výchovu. Podľa potrieb žiakov so SP sa do obsahu výchovy a vzdelávania zaraďujú individuálne a skupinové intervencie.

Hodnotenie - Hodnotenie spočíva vo využívaní rôznych foriem hodnotenia pri zohľadnení špecifik žiakov so SP. Hodnotenie je potrebné uskutočňovať s dôrazom na proces, pokrok a individuálne možnosti žiakov so SP. Úpravy hodnotenia sa týkajú napr. nahrádzania ústnych odpovedí písomnými, ak je hovorený prejav limitovaný resp. uprednostňovania takej formy skúšania, ktorá je pre žiakov vhodnejšia. Pri písomných odpovediach sa uskutočňuje hodnotenie obsahu odpovede, nie gramatiky.

Nehodnotí sa primárne úroveň hovoreného jazyka vo všetkých jeho jazykových rovinách, ale obsah výpovede/odpovede. Vhodné je realizovať výber z viacerých možností alebo krátke slovné odpovede pri písomných odpovediach a umožniť alternatívne formy prezentácie vedomostí. Na odpoveď žiakov je potrebné vyčleniť dostatok času.

Pri žiakoch s ľahkou stratou sluchu nahradiť pri hodnotení cudzieho jazyka využívanie audionahrávok a videonahrávok skutočnou hovorenou rečou. Uprednostniť pri hodnotení iné formy ako hodnotenie aktivít porozumenia textu prostredníctvom počúvania. Spôsob hodnotenia vychádza z odporúčaní zariadenia poradenstva a prevencie, je súčasťou pedagogickej podpory alebo individuálneho vzdelávacieho programu žiaka a je v súlade

s kapitolou Hodnotenie žiakov v základnom vzdelávaní Štátneho vzdelávacieho programu pre základné vzdelávanie a platnou legislatívou.

1. Úpravy formy overovania výkonu

- Nahrádzanie ústnych odpovedí písomnými alebo vizuálnymi formami odpovedí;
- umožnenie odpovedí prostredníctvom posunkového jazyka, písomného prejavu alebo digitálnych nástrojov;
- využívanie projektových, praktických alebo vizuálnych výstupov namiesto ústneho skúšania;
- kombinovanie viacerých foriem overovania výkonu podľa potrieb žiaka.

2. Úpravy podmienok hodnotenia

- Poskytnutie dostatočného času na odpoveď;
- zabezpečenie vizuálne prístupných inštrukcií;
- minimalizácia rušivých zvukových podnetov počas hodnotenia;
- zabezpečenie vhodného miesta na sedenie, najmä s vizuálnym kontaktom s učiteľom a nie proti oknu.

3. Úpravy rozsahu a štruktúry úloh

- Jasná a jednoznačná formulácia zadania v písomnej alebo vizuálnej podobe;
- rozdelenie komplexných úloh na menšie časti;
- prispôsobenie jazykovej náročnosti zadania, ak nie je cieľom hodnotenia jazykový výkon.

4. Úpravy spôsobu hodnotenia

- Hodnotenie obsahu odpovede a logiky riešenia, nie gramatickej správnosti okrem jazykových vyučovacích predmetov;
- nehodnotenie výslovnosti, artikulácie ani plynulosti reči;
- poskytovanie priebežnej formatívnej spätnej väzby;
- umožnenie opravy a doplnenia výkonu po spätnej väzbe.

5. Úpravy nástrojov hodnotenia

- Testovanie s výberom odpovede alebo krátkymi písomnými odpoveďami;
- jasné a stručné slovné hodnotenie alebo kombinácia so známku, samostatné hodnotenie známku;

- portfóliové hodnotenie dokumentujúce pokrok v čase.

Ciele v oblasti podpory duševného zdravia žiakov so SP:

Škola zohľadňuje špecifické dôsledky straty sluchu na duševné zdravie žiakov so SP, podporuje ich komunikáciu, prístup k informáciám, sebadôveru a dôveru, čím vytvára inkluzívne prostredie, ktoré komplexne rieši ich špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby. Preto je u žiakov so SP dôležité:

- posilňovať pozitívny sebaobraz a sebadôveru v situáciách ovplyvnených komunikačnými a informačnými bariérami;
- uplatňovať stratégie na zvládanie frustrácie z neporozumenia;
- rozvíjať vlastnú identitu;
- zapájať sa do majority aj do komunity osôb so sluchovým postihnutím;
- vyhľadávať podporu v náročných komunikačných alebo sociálnych situáciách a primerane o nej komunikovať.

OSOBITOSTI VÝCHOVY A VZDELÁVANIA ŽIAKOV S HLUCHOSLEPOTOU

Žiaci s hluchoslepotou bez mentálneho postihnutia a žiaci s hluchoslepotou s ľahkým stupňom mentálneho postihnutia **plnia rovnaké ciele výchovy a vzdelávania** ako žiaci bez zdravotného znevýhodnenia, s prihliadnutím na ich zdravotné znevýhodnenie. Vzdelávací proces je prispôsobený individuálnym možnostiam a schopnostiam žiakov.

Žiaci s hluchoslepotou v kombinácii so stredným, ťažkým a hlbokým stupňom mentálneho postihnutia plnia špecifické ciele v súlade s obsahom výchovy a vzdelávania pre žiakov s hluchoslepotou v kombinácii so stredným, ťažkým a hlbokým stupňom mentálneho postihnutia, ktorý je súčasťou príloh Štátneho vzdelávacieho programu pre základné vzdelávanie.

Vzdelávanie žiakov s hluchoslepotou upravuje Štátny vzdelávací program pre základné vzdelávanie, Katalóg podporných opatrení a Metodická príručka pre prácu so žiakmi so zdravotným znevýhodnením a všeobecným intelektovým nadaním. Štátny vzdelávací program pre základné vzdelávanie určuje, čo je cieľom a obsahom základného vzdelávania, pomenúva minimálny učebný výstup, Katalóg podporných opatrení definuje oblasť podpory žiakov a metodická príručka uvádza postupy práce so žiakmi s hluchoslepotou. Žiaci s hluchoslepotou sa vzdelávajú podľa individuálnych vzdelávacích programov.

Rámcový učebný plán pre žiakov s hluchoslepotou

Žiaci s hluchoslepotou bez mentálneho postihnutia a žiaci s hluchoslepotou s ľahkým stupňom mentálneho postihnutia sa vzdelávajú podľa:

- rámcového učebného plánu pre základné školy, školy a triedy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami s vyučovacím jazykom slovenským, alebo
- rámcového učebného plánu pre základné školy s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny a pre školy a triedy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny, alebo
- rámcového učebného plánu pre základné školy s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny a školy a triedy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny.

Žiaci s hluchoslepotou v kombinácii so stredným, ťažkým a hlbokým stupňom mentálneho postihnutia sa vzdelávajú podľa:

- rámcového učebného plánu pre žiakov so stredným, ťažkým a hlbokým stupňom mentálneho postihnutia a žiakov so stredným, ťažkým alebo hlbokým stupňom mentálneho postihnutia v kombinácii s iným zdravotným znevýhodnením

Všetky edukačné aktivity je potrebné realizovať s ohľadom na obmedzenia vyplývajúce z kombinácie zdravotných znevýhodnení, aktuálny psychický a fyzický stav žiakov s hluchoslepotou.

Rozvíjané spôsobilosti u žiakov s hluchoslepotou

U žiakov s hluchoslepotou je potrebné rozvíjať špecifické spôsobilosti:

- komunikovať v rôznych komunikačných formách, prostredníctvom gest, náznakov gest, predmetovej komunikácie, piktogramov, posunkov, dotykových symbolov, Braillovhovho písma, augmentatívnej a alternatívnej komunikácie a pod.;⁸³
- orientovať a pohybovať sa v priestore bezpečne a účelne;⁸⁴
- rozpoznávať známe osoby, predmety, priestory dostupnými zmyslovými kanálmi;⁸⁵
- uplatňovať samostatnosť pri sebaobslužných činnostiach, podľa možností a schopností žiakov s hluchoslepotou;⁸⁶
- používať kompenzačné pomôcky, ktoré potrebujú;⁸⁷
- zapojiť sa do pracovnej činnosti;⁸⁸
- vyjadrovať svoje potreby a emócie;⁸⁹
- reagovať na sociálne podnety, nadviazať kontakt, reagovať na oslovenie;⁹⁰
- orientovať sa v čase a plánovať činnosti;⁹¹

⁸³Doménová gramotnosť: Jazyková a komunikačná gramotnosť. Prierezové gramotnosti: Sociálna a emocionálna gramotnosť.

⁸⁴Doménové gramotnosti: Spoločenskovedná gramotnosť, Zdravotná a pohybová gramotnosť.

⁸⁵Doménové gramotnosti: Spoločenskovedná gramotnosť. Prierezová gramotnosť: Sociálna a emocionálna gramotnosť.

⁸⁶Doménová gramotnosť: Technická a profesijná gramotnosť..

⁸⁷Doménová gramotnosť: Jazyková a komunikačná gramotnosť.

⁸⁸ Doménová gramotnosť: Technická a profesijná gramotnosť.

⁸⁹ Doménová gramotnosť: Jazyková a komunikačná gramotnosť. Prierezová gramotnosť: Sociálna a emocionálna gramotnosť.

⁹⁰Doménová gramotnosť: Jazyková a komunikačná gramotnosť. Prierezová gramotnosť: Sociálna a emocionálna gramotnosť.

⁹¹Doménová gramotnosť: Spoločenskovedná gramotnosť.

- zvládať hospodárenie s financiami, podľa možností a schopností žiakov;⁹²
- obhajovať svoje potreby, podľa možností a schopností žiakov prijímať podporu iných;⁹³
- posilňovať vlastnú autonómiu, sebavedomie a nezávislosť, podľa možností a schopností žiakov.⁹⁴

Stanovovanie cieľov a obsahu výučby a pomenovanie očakávaných výsledkov zo vzdelávania pre žiakov s hluchoslepotou sa upravuje v súlade s výsledkami diagnostických vyšetrení a podľa individuálnych potrieb a potenciálu. V prípade, ak majú žiaci s hluchoslepotou aj iné zdravotné znevýhodnenie alebo nadanie, pri plánovaní a realizácii výchovno-vzdelávacieho procesu sa komplexne zohľadňujú špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby a zároveň osobitosti, ktoré vznikajú ich vzájomným pôsobením a ovplyvňujú celkový profil žiaka. Výchova a vzdelávanie žiakov s hluchoslepotou bez mentálneho postihnutia alebo žiakov s hluchoslepotou s ľahkým stupňom mentálneho postihnutia v kombinácii s iným zdravotným znevýhodnením sa uskutočňuje aj v zmysle úprav obsahu pre pridružené zdravotné znevýhodnenie.

Úpravy obsahu pre žiakov s hluchoslepotou

Obsah - Vzhľadom na vysokú potrebu individualizácie a v súlade s platnou legislatívou škola vzdeláva každého žiaka s hluchoslepotou podľa individuálneho vzdelávacieho programu. Žiaci s hluchoslepotou majú upravený obsah vzdelávania vo všetkých vzdelávacích oblastiach. Vo vzdelávacej oblasti Jazyk a komunikácia vzhľadom na limity v slovenskom jazyku a ďalšie faktory vyplývajúce zo straty sluchu a zraku, sa cudzí jazyk nevyučuje.

Obsah vzdelávania je zameraný na praktické a životné zručnosti, rozvoj komunikačných schopností, sociálnych interakcií, sebaobsluhy a čo najvyššiu mieru samostatnosti. U žiakov s hluchoslepotou je potrebné vo všetkých vyučovacích predmetoch cielene, s prihliadnutím na ich možnosti a schopnosti, rozvíjať schopnosť komunikovať v rôznych komunikačných formách ako sú gestá, náznaky gest, predmetová komunikácia, piktogramy, posunky, dotykové symboly, Braillovo písmo, augmentatívna a alternatívna komunikácia a pod. V inkluzívnom prostredí sa obsah vzdelávania zameriava na funkčné, praktické a sociálne kompetencie, ktoré

⁹²Doménová gramotnosť: Matematická gramotnosť.

⁹³Prierezová gramotnosť: Občianska gramotnosť, Sociálna a emocionálna gramotnosť.

⁹⁴Doménová gramotnosť: Spoločenskovedná gramotnosť. Prierezová gramotnosť: Sociálna a emocionálna gramotnosť.

žiakom s hluchoslepotou umožnia primerané fungovanie v každodennom živote, v prípade potreby s podporou a asistenciou.

Hlavným cieľom úpravy učebného obsahu žiakov s hluchoslepotou je predovšetkým systematicky rozvíjať:

1. zmyslové vnímanie;
2. komunikačné schopnosti;
3. sociálno-komunikačné zručnosti;
4. zručnosti pre samostatný život;
5. pohybové zručnosti;
6. zručnosti pre priestorovú orientáciu.

1. Zmyslové vnímanie

- Využívať zachované zvyšky zraku pri komunikačných aktivitách a vizuálnej kontrole blízkeho prostredia;
- uplatňovať zrakové a hmatové vnímanie pri manipulácii s predmetmi, grafomotorických činnostiach a práci s obrazovým materiálom;
- využívať zvyšky sluchu a sluchové pomôcky na rozlišovanie zvukov, tónov, rytmu a intonácie;
- rozpoznávať a identifikovať zvuky v rôznych podmienkach, a to v tichu, v hluku a pri rôznych vzdialenostiach, aj s využitím vibrácií a zraku;
- reagovať na zvukové podnety v komunikácii.

2. Komunikačné schopnosti

- Uplatňovať komunikačné zručnosti v dostupných komunikačných formách, podľa individuálnych možností žiakov;
- vyjadrovať svoje myšlienky a potreby vhodnými komunikačnými formami;
- ovládať komunikačné stratégie.

3. Sociálno-komunikačné zručnosti

- Používať komunikačné a kompenzačné pomôcky;
- vstupovať do sociálnych interakcií;
- porozumieť svojmu zdravotnému znevýhodneniu a jeho dôsledkom;
- upozorniť na svoje potreby v komunikácii.

4. Zručnosti pre samostatný život

- Vykonávať základné sebaobslužné činnosti v oblasti osobnej hygieny, obliekania a starostlivosti o vlastné veci;
- dodržiavať zásady stolovania a samostatne manipulovať s jedlom a nápojmi;
- udržiavať poriadok vo svojich veciach, učebných pomôckach a pracovnom priestore;
- vykonávať jednoduché domáce práce a činnosti súvisiace so starostlivosťou o domácnosť;
- používať základné školské pomôcky a pracovné nástroje pri bežných školských činnostiach;
- orientovať sa v čase a využívať základné časové údaje v každodenných situáciách.

5. Pohybové zručnosti

- Dodržiavať správne držanie tela, pohybové stereotypy, koordináciu a rovnováhu prostredníctvom zdravotných a rehabilitačných cvičení;
- nadobudnúť pozitívny vzťah k pohybovej aktivite, telesnému prežívaniu a vlastnému telu.

6. Zručnosti pre priestorovú orientáciu

- Využívať informácie o priestore prostredníctvom zachovaných zmyslov;
- upevňovať a zdokonaľovať zručnosti samostatného pohybu a mobility prostredníctvom využívania bielo-červenej palice, trailingu, bezpečnostných postojov, orientačných bodov a znakov;
- orientovať sa v meniacich sa podmienkach v priestore.

Tieto úpravy a rozšírenia obsahu môžu byť realizované počas celého výchovno-vzdelávacieho procesu a/alebo prostredníctvom konkrétneho vyučovacieho predmetu v rámci voliteľných (disponibilných) hodín. Podľa potrieb žiakov s hluchoslepotou sa do obsahu výchovy a vzdelávania zaraďujú individuálne a skupinové intervencie.

Hodnotenie – Hodnotenie žiaka s hluchoslepotou je individuálne, procesne orientované a zamerané na sledovanie funkčného pokroku v rámci upraveného obsahu vzdelávania pre žiakov s hluchoslepotou. Vzhľadom na závažnosť zdravotného znevýhodnenia žiaka s hluchoslepotou v kombinácii so stredným, ťažkým alebo hlbokým stupňom mentálneho postihnutia sa hodnotenie neuskutočňuje podľa vzdelávacích štandardov jednotlivých

vzdelávacích oblastí Štátneho vzdelávacieho programu pre základné vzdelávanie, ale podľa individuálne stanovených cieľov a vzdelávacích výstupov primeraných možnostiam žiaka.

Formy a nástroje hodnotenia sa prispôsobujú komunikačným možnostiam, senzorickým schopnostiam, mentálnym schopnostiam a miere podpory, ktorú žiak s hluchoslepotou potrebuje. Hodnotí sa individuálny pokrok žiaka v čase, nie porovnávanie s rovesníkmi. Spôsob hodnotenia vychádza z odporúčaní zariadenia poradenstva a prevencie, je súčasťou pedagogickej podpory a individuálneho vzdelávacieho programu žiaka a je v súlade s kapitolou Hodnotenie žiakov v základnom vzdelávaní Štátneho vzdelávacieho programu pre základné vzdelávanie a platnou legislatívou.

1. Úpravy formy overovania výkonu

- Hodnotenie prostredníctvom systematického pedagogického pozorovania;
- hodnotenie reakcií žiaka na podnety v prirodzených situáciách;
- využívanie dostupných foriem komunikácie pri overovaní porozumenia;
- využívanie krátkych a opakovane sledovaných aktivít namiesto jednorazového skúšania.

2. Úpravy rozsahu a štruktúry hodnotených činností

- Hodnotenie malých, jasne vymedzených krokov;
- sledovanie reakcií na opakované podnety;
- hodnotenie funkčných činností namiesto abstraktných úloh.

3. Úpravy nástrojov hodnotenia

- Portfóliová dokumentácia, najmä fotografie, videá, záznamy, vlastné práce žiakov;
- záznamové hárky pedagogického pozorovania;
- tímové hodnotenie v spolupráci s pedagogickými a odbornými zamestnancami.

Ciele v oblasti podpory duševného zdravia žiakov s hluchoslepotou:

Škola zabezpečuje komplexnú starostlivosť o duševné zdravie žiakov s hluchoslepotou prostredníctvom vytvárania rutiny, predvídateľnosti a bezpečného prostredia, realizácie relaxačných a terapeutických aktivít, zmyslovej stimulácie, podpory vyjadrenia emócií, zabezpečenia zdravej výživy, obmedzovania stresových faktorov a prevencie krízových javov cez plánované postupy zvládania náročných situácií. Preto je u žiakov dôležité:

- budovať užší citový kontakt s pedagogickými zamestnancami, za účelom získania pocitu istoty a schopnosti primerane reagovať v nepredvídateľných situáciách;
- dodržiavať stabilné denné rutiny a orientovať sa v predvídateľnom prostredí, čím si znižuje úzkosť a posilňuje pocit bezpečia;
- využívať zmyslovú stimuláciu a dostupné komunikačné nástroje na vyjadrenie emócií, najmä s cieľom podporiť emocionálnu pohodu a komunikáciu.

OSOBITOSTI VÝCHOVY A VZDELÁVANIA ŽIAKOV S VIACNÁSOBNÝM POSTIHNUTÍM (VNP)

Žiaci s viacnásobným postihnutím (ďalej len VNP) **plnia rovnaké ciele výchovy a vzdelávania** ako žiaci bez zdravotného znevýhodnenia s prihliadnutím na ich zdravotné znevýhodnenie.

Vzdelávanie žiakov s VNP upravuje Štátny vzdelávací program pre základné vzdelávanie, Katalóg podporných opatrení a Metodická príručka pre prácu so žiakmi so zdravotným znevýhodnením a všeobecným intelektovým nadaním. Štátny vzdelávací program pre základné vzdelávanie určuje, čo je cieľom a obsahom základného vzdelávania, pomenúva minimálny učebný výstup, Katalóg podporných opatrení definuje oblasť podpory žiakov a metodická príručka uvádza postupy práce s VNP.

Rámcový učebný plán pre žiakov s VNP a zároveň žiadnym alebo ľahkým stupňom mentálneho postihnutia

Žiaci s VNP a zároveň žiadnym alebo ľahkým stupňom mentálneho postihnutia sa vzdelávajú podľa:

- rámcového učebného plánu pre základné školy, školy a triedy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami s vyučovacím jazykom slovenským, alebo
- rámcového učebného plánu pre základné školy s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny a pre školy a triedy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, alebo
- rámcového učebného plánu pre základné školy s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny a školy a triedy pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny.

Rámcový učebný plán pre žiakov s VNP a zároveň so stredným, ťažkým alebo hlbokým stupňom mentálneho postihnutia

Žiaci s VNP a zároveň so stredným, ťažkým alebo hlbokým stupňom mentálneho postihnutia sa vzdelávajú podľa:

- rámcového učebného plánu pre žiakov so stredným, ťažkým a hlbokým stupňom mentálneho postihnutia žiakov so stredným, ťažkým alebo hlbokým stupňom mentálneho postihnutia v kombinácii s iným zdravotným znevýhodnením .

Výchova a vzdelávanie žiakov s VNP sa riadi špecifikami, ktoré sú určené pre ich dominantné zdravotné znevýhodnenie. Ak u žiakov s VNP nie je mentálne postihnutie dominantným faktorom pre výchovu a vzdelávanie, prístup sa musí prispôbiť ich celkovému zdravotnému stavu, ktorý vzniká vzájomným pôsobením všetkých prítomných zdravotných znevýhodnení. Všetky edukačné aktivity je potrebné realizovať s ohľadom na individuálne možnosti a schopnosti konkrétneho žiaka.

Rozvíjané spôsobilosti u žiakov s VNP

Okrem všeobecných cieľov vzdelávania je u žiakov s VNP potrebné rozvíjať najmä tie spôsobilosti, ktoré sú špecifikované v príslušných častiach tejto prílohy podľa ich konkrétnych zdravotných znevýhodnení, prípadne aj všeobecného intelektového nadania.

Úpravy obsahu pre žiakov s VNP

Stanovovanie cieľov a obsahu výučby a pomenovanie očakávaných výsledkov zo vzdelávania pre žiakov s VNP sa upravuje v súlade s výsledkami diagnostických vyšetrení a podľa individuálnych potrieb a potenciálu. V prípade, ak majú žiaci s VNP aj iné zdravotné znevýhodnenie alebo nadanie, pri plánovaní a realizácii výchovno-vzdelávacieho procesu sa zohľadňujú špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby komplexne a osobitosti, ktoré vznikajú ich vzájomným pôsobením a ovplyvňujú celkový profil žiakov. Pre žiakov s VNP sú potrebné úpravy v oblasti obsahu vzdelávania a hodnotenie podľa osobitosti výchovy a vzdelávania pre príslušné kombinácie zdravotných znevýhodnení, prípadne aj všeobecné intelektové nadanie. Spôsob hodnotenia vychádza z odporúčaní zariadenia poradenstva a prevencie, je súčasťou pedagogickej podpory alebo individuálneho vzdelávacieho programu žiaka a je v súlade s kapitolou Hodnotenie žiakov v základnom vzdelávaní Štátneho vzdelávacieho programu pre základné vzdelávanie a platnou legislatívou.

Ciele v oblasti podpory duševného zdravia žiakov s VNP

Škola vytvára individuálne, bezpečné a stimulujúce prostredie, ktoré zohľadňuje súčinnosť viacerých druhov zdravotných postihnutí žiakov, podporuje rozvoj ich funkčných schopností, psychickú stabilitu a celkovú pohodu, čím vytvára predpoklady pre maximálnu možnú mieru nezávislosti, efektívnu komunikáciu a zmysluplnú participáciu v spoločnosti. Preto je u žiakov dôležité:

- uplatňovať samostatnosť pri každodenných činnostiach a hygienických návykoch

prostredníctvom systematického nácviku, aby sa posilňoval pocit istoty a kontroly nad vlastným konaním;

- posilňovať motorické schopnosti s využitím kompenzačných pomôcok a terapeutických postupov, čím je zároveň podporovaná emocionálna pohoda žiaka;
- nadväzovať primerané sociálne interakcie v súlade so svojím individuálnym potenciálom, aby sa posilňoval pocit spolupatričnosti a znížilo sa riziko izolácie;
- udržiavať psychickú rovnováhu eliminovaním stresových podnetov a využívaním prvkov bazálnej stimulácie, aby žiak zvládal záťažové situácie primerane svojim možnostiam.